

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГАА,
ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭЛЭН

ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН БОДЛОГО, ТОГТОЛЦООНЫ ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

Судалгааны төрөл: **Харьцуулсан судалгаа**
Судалгааны код: **СТ-25/215**
Хугацаа: **2025.04.15**

ЗАХИАЛАГЧ: УИХ-ын гишүүн Х.Баасанжаргал

Хянасан: ПСХХ-ийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Д.Онолт
ПСХХ-ийн Судалгааны хэлтсийн дарга Г.Гэсэр
Судалгаа удирдсан: Нийгмийн судалгааны хэсгийн эрхлэгч Э.Дашзэгвэ
Судлаач: Р.Оргилмаа

Улаанбаатар хот
2025

Агуулга

Хүснэгтийн жагсаалт	3
Товчилсон үгийн жагсаалт	3
Удиртгал	4
НЭГ. ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН ТОГТОЛЦОО (ИНСТИТУЦ)-НЫ БҮТЭЦ, ТАЛУУДЫН ЧИГ ҮҮРЭГ, ОРОЛЦОО, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ	5
ХОЁР. ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН АНХАН ШАТНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭХ БҮТЭЦ, ЧИГ ҮҮРЭГ, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХЭЛБЭР, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨРӨЛ, СТАНДАРТ	14
ГУРАВ. ЭРСДЭЛЭЭС ХАМГААЛАХ, УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ҮЙЛ ЯВЦ ДАХЬ МЭРГЭЖЛИЙН БАЙГУУЛЛАГА БОЛОН ХҮҮХДИЙН ӨӨРИЙН ОРОЛЦОО	22
ДӨРӨВ. ХҮҮХЭД БАЙГАА ОРЧИНД АЖИЛЛАХ ХҮНД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА, СУРГАЛТ, ДАВТАН СУРГАЛТ	27
ТАВ. ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН МЭРГЭЖЛИЙН АЖИЛТНЫГ БЭЛТГЭХ, СУРГАХ, ДАВТАН СУРГАХ ТОГТОЛЦОО	33
ЗУРГАА. САНХҮҮЖИЛТИЙН ЭХ ҮҮСВЭРИЙН ТӨРӨЛ, АНГИЛАЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧИД САНХҮҮЖИЛТ ОЛГОХОД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА, САНХҮҮЖИЛТИЙГ ШИЙДВЭРЛЭХ МӨН ТАЙЛАГНАХ МЕХАНИЗМ.	38
НОМ ЗҮЙ	48

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1: Хүүхэд хамгааллын тогтолцооны бүтэц	11
Хүснэгт 2: Хүүхэд хамгааллын анхан шатны үйлчилгээ үзүүлэх нэгж, бүрэлдэхүүн, үйлчилгээний стандарт	20
Хүснэгт 3: Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаан дахь хүүхдийн оролцоо болон онцлог үйл ажиллагаа	25
Хүснэгт 4: Хүүхэд байгаа орчинд ажиллах хүнд тавигдах шаардлага, давтан сургалт	31
Хүснэгт 5: Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтанд тавигдах шаардлага, сургалт	36
Хүснэгт 6: Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны санхүүжилт санхүүжилт олгоход тавигдах шаардлага.....	43

Товчилсон үгийн жагсаалт

НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ААНОАТ	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар
НӨАТ	Нэмүү өртгийн албан татвар

Түлхүүр үг

Монгол: хүүхэд хамгаалал, хүүхэд хамгааллын бодлого, тогтолцоо, үйл ажиллагаа, үйлчилгээ

Англи: *child protection, child protection policy and system, child protection services*

Удиртгал

Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Баасанжаргалын захиалгаар “Хүүхэд хамгааллын бодлого, тогтолцооны талаарх харьцуулсан судалгаа”-г Парламентын судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Хүүхэд хамгааллын бодлого, тогтолцоо, үйл ажиллагаа, оролцогч талуудын эрх үүрэг, санхүүжилт болон хүүхдийн оролцоог хэрхэн хангадаг талаарх олон улсын туршлагыг харьцуулан судлах.

Судалгааны хамрах хүрээ: Судалгаанд хүүхэд хамгааллын тогтолцоо сайн хөгжсөн Австралийн Холбооны Улс (Австрали), Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс (Герман), Бүгд Найрамдах Солонгос Улс (Өмнөд Солонгос), Япон Улс, Бүгд Найрамдах Эстони Улс (Эстони) болон Бүгд Найрамдах Польш Улс (Польш)-ын туршлагыг харьцуулан судаллаа.

Судалгааны ажлын бүтэц: Судалгааны тайланд 6 үндсэн асуудлыг хамарсан. Үүнд:

1. Хүүхэд хамгааллын тогтолцоо (институц)-ны бүтэц, талуудын чиг үүрэг, оролцоо, зохион байгуулалт
2. Хүүхэд хамгааллын анхан шатны үйлчилгээ үзүүлэх бүтэц, чиг үүрэг, үйлчилгээний хэлбэр, арга хэмжээний төрөл, стандарт
3. Эрсдэлээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх үйл явцад мэргэжлийн байгууллагууд болон хүүхдийн өөрийн оролцоог хэрхэн хангадаг талаар (онцлог үйл ажиллагаа)
4. Хүүхдийн орчинд ажиллах хүнд тавигдах шаардлага (хүүхэд байгаа орчинд хүүхэдтэй шууд бус харилцаанд оролцдог хүнд (жишээлбэл, жижүүр, эмч, үйлчилгээний ажилтан г.м) тавигдах шаардлага, давтан сургалтын талаар
5. Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтныг бэлтгэх, сургах, давтан сургах тогтолцоо
6. Санхүүжилтийн эх үүсвэрийн төрөл, ангилал, үйлчилгээ үзүүлэгчид санхүүжилт олгоход тавигдах шаардлага, санхүүжилтийг шийдвэрлэх мөн тайлагнах механизм.

Судалгааны бүтцийн хувьд дээрх асуудал бүрээр судалгаанд авсан улс орнуудын туршлагыг бүлэглэн, харьцуулан судалсан.

Судалгааны арга зүй: Судалгааг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн эрхийн конвенц, хүүхдийн эрхийн талаарх олон улсын судалгааны ажлын тайлан, зөвлөмж болон тухайн улсын хүүхдийн эрх хамгааллын холбогдох хууль тогтоомж, нийгмийн хамгааллын байгууллага, хүүхдийн эрхийг хамгаалахад оролцогч талуудын холбогдох мэдээллийг харьцуулан судлах, нэгтгэн дүгнэх арга зүйг ашиглан гүйцэтгэв.

НЭГ. ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН ТОГТОЛЦООНЫ БҮТЭЦ, ТАЛУУДЫН ЧИГ ҮҮРЭГ, ОРОЛЦОО, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

1.1. Австрали

Австралид хүүхэд хамгаалалтай холбогдон гарах харилцааг холбооны улсын хэмжээнд баримтлах Гэр бүлийн тухай хууль (Family Law Act 1975)¹, Австралийн хүүхэд хамгааллын үндэсний бодлого 2021-2031 (National Framework for Protecting Australia's Children 2021-2031) (Department of Social Services, 2025) болон муж улсуудын хууль, холбогдох дүрэм, журмуудаар зохицуулж байна. Муж улсууд өөрсдийн онцлог хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлж Хүүхэд хамгааллын хуулиа батлан, хэрэгжүүлдэг байна. Эдгээр хуулиуд нь дараах нийтлэг зарчмыг баримтална:

- Хүүхдийн эрх ашгийг нэн тэргүүнд тавих;
- Шаардлагатай тохиолдолд гэр бүлүүдэд тусламж, дэмжлэг үзүүлэх;
- Хүүхэд хамгааллын асуудал дээр Австралийн уугуул Абориген иргэдийн соёлын онцлогт тохирсон үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх;
- Шийдвэр гаргах үйл явцад хүүхэд, залуучуудыг оролцуулах.

Тус улсад хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг холбооны болон мужийн засгийн газар, агентлаг, орон нутгийн захиргааны болон төрийн бус байгууллага хамтран хэрэгжүүлдэг. Үүний зэрэгцээ орон нутгийн сайн дурын байгууллага, иргэдийн оролцоог чухалчлан үздэг байна.

Холбооны түвшинд Нийгмийн хамгааллын яам (Department of Social Services) болон Хүүхдийн аюулгүй байдлын үндэсний алба (National Office for Child Safety) нь хүүхэд хамгааллын үндэсний хэмжээний бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулах үүрэгтэй.

Муж бүр нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааг хариуцсан яам, газруудтай тул тодорхой нэг муж буюу Өмнөд Австрали муж (South Australia)-ийг жишээ болгон сонгон авлаа. Өмнөд Австрали мужийн Засгийн газрын Хүүхэд хамгаалах газар (Department for Child Protection) нь Хүүхэд, өсвөр насныхны аюулгүй байдлын тухай хуулийн² дагуу байгуулагдсан бөгөөд мужийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд Хүүхэд хамгаалах 30 албатай байна (Gov of South Australia, 2025).

Австрали улс нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тэдний сайн сайхан байдлыг дэмжих зорилгоор Үндэсний Хүүхдийн Комиссар болон Хамгаалагчид (Children's Commissioners and Guardians)-ын иж бүрэн тогтолцоог бүх муж, нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгуулсан байна. Эдгээр байгууллагууд нь бие даасан байдлаар ажиллаж, хүүхдийн эрхийг хамгаалах, хүүхдэд нөлөөлөх асуудлуудыг хянаж, бодлогын түвшинд нөлөөлөх үүрэгтэй.

Төрийн бус байгууллагууд нь хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд чухал үүрэгтэй бөгөөд муж улсын хүүхэд хамгааллын хууль болон үндэсний аюулгүй байдлын стандартын шаардлага хангасан дараах чиглэлийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлдэг:

- Гэр бүлийг дэмжих үйлчилгээ (тусламж, дэмжлэг шаардлагатай гэр бүлүүдэд туслах);
- Хүүхдийн түр хамгаалах байр болон асран хамгаалах хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх;
- Хүүхдийн асрамжийн үйлчилгээ үзүүлэх (асрамжийн газар ажиллуулах);

¹ Австрали улс: Family Law Act (1975). Хандах: <https://www.ag.gov.au/families-and-marriage/families/children-and-family-law> Хандсан: 2025.03.07

² Австрали улс: Children and Young People (Safety) Act (2017). Хандах: [https://www.legislation.sa.gov.au/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20\(safety\)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf](https://www.legislation.sa.gov.au/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20(safety)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf) Хандсан: 2025.03.07

- Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдүүдэд сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх, эмчилгээнд хамруулах зэрэг болно.

1.2. Герман

Германд хүүхэд хамгааллын тогтолцоо нь холбооны болон мужийн засгийн газар, орон нутгийн Хүүхэд хамгаалах төвүүд (Jugendamt), төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, олон нийтийн оролцооноос бүрддэг. Хүүхэд хамгаалах үйл ажиллагааг Холбооны хэмжээнд Нийгмийн тухай хуулийн 8-р бүлэг дэх Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хуулиар³ зохицуулж байна. Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд төрийн бус байгууллага, холбоод чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хуулийн 4-р зүйлд⁴ хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагааг онцгойлон дурдсан бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд төрийн байгууллагууд оролцож байхаар зохицуулжээ (Ministry of Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, 2025).

Холбооны Гэр бүл, ахмад настан, эмэгтэйчүүд, хүүхдийн яам (Ministry of Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth) нь хүүхэд хамгаалалтай холбоотой бодлого, стандартыг боловсруулж, мужийн засгийн газруудтай хамтран хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааг Герман улсын хэмжээнд жигд хэрэгжүүлэхэд хяналт тавьж ажилладаг (Ministry of Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, 2025).

Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хуулийн 69.3-т⁵ зааснаар муж бүрд мужийн түвшинд хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэх байгууллага ажилладаг. Тус байгууллага нь хүүхэд хамгаалах үйл ажиллагааны дүрэм, журмыг боловсруулах, мэргэжилтнүүдийг сургах, давтан сургалтыг зохион байгуулах, хүүхэд үрчлэх үйл ажиллагааг хариуцах болон асрамжийн газрын үйл ажиллагаанд хяналт тавих үүргийг хэрэгжүүлдэг байна.

Орон нутгийн захиргааны харьяанд 559 орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газар (Jugendamt) ажиллаж байна. Орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газрын тоо нь тухайн орон нутгийн хүн амын тоо, газар зүйн байршил зэргээс хамаарч харилцан адилгүй байна. Эдгээр газар нь хүүхдийг бүх талаар хамгаалах, хөгжүүлэх цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийн тулд сургууль, эрүүл мэндийн байгууллага, цагдаагийн байгууллага болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажилладаг (Youth Welfare Office, 2025).

Герман улсын ихэнх мужууд хүүхэд, тэдний гэр бүлүүдэд хүүхэд хамгааллын байгууллагуудтай холбоотой маргаантай асуудалд бие даасан байдлаар зөвлөгөө, мэдээлэл, тусламж үзүүлэх омбудсмэний газартай байна. Нийгмийн тухай хуулийн 9а хэсэгт⁶ шаардлагатай бол бие даасан омбудсмэний албыг мужийн түвшинд байгуулах үүрэгтэй гэж заасан бөгөөд зөрчил маргааныг шийдвэрлэх нарийвчилсан үйл ажиллагааг тухайн мужийн хуулиар зохицуулахаар шийдвэрлэжээ. Холбооны хүүхэд, өсвөр насныхныг хамгаалах омбудсмэний сүлжээ (Federal Youth Welfare Ombudsman Network) төрийн бус байгууллага байгуулагдсан бөгөөд энэ нь бие даасан омбудсмэний үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагуудыг нэгтгэн, омбудсмэний үйлчилгээнд тавигдах чанарын нэгдсэн шалгуурт үндэслэн үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд холбогдох яамнаас санхүүждэг (Bundesnetzwerk

³ Герман улс. Child and Youth Welfare Act (2017). Хандах: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law/> Хандсан: 2025.03.15

⁴ Мөн тэнд, 4-р зүйл. Хандсан: 2025.03.15

⁵ Мөн тэнд, 69-р зүйл. Хандсан: 2025.03.15

⁶ Герман улс. Social Code (SGB VIII) Child and Youth Services. Хандах: <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/9a.html>. Хандсан: 2025.03.15

Ombudschaft in der Jugendhilfe e.V). Германд хүүхэд хамгааллын омбудсмэний байгууллагууд нь бие даасан зөвлөгөө өгч, маргааныг эв зүйгээр шийдвэрлэхэд зуучлан, шударга харьцааг дэмжих үүрэгтэй. Тэдний зөвлөмж нь хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд өндөр ач холбогдолтой хэдий ч зөвлөмжийг хэрэгжүүлэхийг хуульчлаагүй байна.

Германы Хүүхэд хамгааллын нийгэмлэг (German Child Protection Association) төрийн бус байгууллага нь 1953 онд байгуулагдсан бөгөөд 16 бүсийн нийгэмлэг, улс даяар 400 орон нутгийн салбараар дамжуулан 7.000 гаруй ажилтан, 15.000 гаруй сайн дурын ажилтнууд хүүхэд хамгааллын тусламж үйлчилгээг хүргэж байна. Түүнчлэн 50.000 гишүүд хувиараа хандив өгдөг байна (German Child Protection Association, 2025).

1.3. Польш

Польш улс нь хүүхэд хамгааллын нэгдсэн тогтолцоогүй буюу тусгайлсан хууль тогтоомжгүй бөгөөд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааг гэр бүл, нийгмийн халамж, боловсрол, эрүүл мэндийн үндэсний хууль, тогтоомж болон олон улсын дүрэм, журмуудад заасны дагуу холбогдох яамд, төрийн байгууллагууд эрх, үүргийнхээ хүрээнд хэрэгжүүлдэг байна (EU, 2023).

Дараах хууль тогтоомж болон хөгжлийн хөтөлбөрүүдэд хүүхэд хамгааллын тодорхой асуудлуудыг тусгасан байна. Тухайлбал,

- Гэр бүл болон асран хамгааллын тухай хууль⁷,
- Гэр бүлийг дэмжих болон асрамжийн тогтолцооны тухай хууль⁸,
- Хүүхдийн эрхийн Омбудсмэний тухай хууль⁹,
- Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль¹⁰,
- Үндэсний ядууралтай тэмцэх, нийгмээс тусгаарлахаас сэргийлэх хөтөлбөр¹¹
- Нийгмийн үйлчилгээний хөгжлийн үндэсний стратеги¹² нь хямралын нөхцөл байдалд байгаа хүүхдүүд болон асрамжийн үйлчилгээ шаардлагатай хүүхдүүдийн талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээг багтаадаг байна.

Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн бодлогын яам (Ministry of Family, Labour and Social Policy) нь Орон нутгийн нийгмийн тусламжийн төв (Local Social Assistance center) -үүдээр дамжуулан хүүхэд болон гэр бүлд тусламжийн үйлчилгээг хүргэдэг байна (EU Agency for Fundamental rights, 2025). Хүүхдийн эрхийн суурь асуудал нь бат бөх гэр бүл, тогтвортой хөдөлмөр эрхлэлт гэж үзэн гэр бүлд хандсан бодлого, хөтөлбөрүүдийг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлдэг ажээ. Нийгмийн халамж, тусламжийн үйлчилгээг олон нийтийн төрийн бус байгууллагууд, католик болон бусад сүм хийд, шашны нийгэмлэгүүд, иргэд, хуулийн этгээдүүдтэй хамтран зохион байгуулдаг байна (Ministry of Family, Labour and Social Policy , 2025).

⁷Польш улс: Family and Guardianship Code (1964). Хандах: https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=90156&utm_source Хандсан: 2025.03.10

⁸Польш улс: Act on Family Support and the Foster Care (2011). Хандах: https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=89639&utm_source Хандсан: 2025.03.11

⁹Польш улс: Act on the Ombudsman for Children. Хандах: https://bip.brpd.gov.pl/sites/default/files/ustawa_o_rpd_wesja_ang.pdf Хандсан: 2025.03.11

¹⁰Польш улс: Act on Counteracting Domestic Violence. Хандах: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/46/Poland_act_countering_domestic_violence_2005. Хандсан: 2025.03.11

¹¹Польш улс: National Programme for Combating Poverty and Social Exclusion. Хандах: <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2024/10/eapn-PL-Poverty-Watch-Poland-2024-ENG-6027.pdf> Хандсан: 2025.03.11

¹²Польш улс: National Strategy for the Development of Social Services. Хандах: <https://www.gov.pl/web/family/the-council-of-ministers-approves-the-strategy-for-the-development-of-social-services> . Хандсан: 2025.03.11

Үндэсний хэмжээний Хүүхдийн эрхийн Омбудсмэн (Ombudsman for Children)-ийн газар ажилладаг. Тус газар нь үйл ажиллагааныхаа хувьд төрийн бусад байгууллагаас хараат бус бөгөөд хуульд заасны дагуу зөвхөн Сеймд хариуцлага хүлээдэг байна. Омбудсмэн нь аливаа хэрэгтэй холбоотойгоор холбогдох байгууллага, шүүх, прокуророос тайлбар, мэдээлэл шаардах, шүүхийн ажиллагаа эхлүүлэх болон оролцох, тухайн хэрэгтэй холбоотой баримт бичигт хандах эрхтэй байна (White & Case LLP, 2015). Гэсэн хэдий ч Омбудсмэний гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх үүрэг хуульчлагдаагүй байна.

Мөн Хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх улсын комисс (Commission for the Prevention of Sexual Exploitation of Minors under 15 years of age)-ыг 2020 оноос хойш байгуулан ажиллаж байна.

1.4. Өмнөд Солонгос

Өмнөд Солонгос улсад хүүхэд хамгааллын асуудлыг Хүүхэд хамгааллын тухай хууль¹³, Хүүхэд хүчирхийлсэн гэмт хэрэгт шийтгэл ногдуулах онцгой тохиолдлын тухай хууль¹⁴ болон холбогдох бусад хууль тогтоомжоор зохицуулж байна. Тус улсад хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааг төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагууд хамтран хэрэгжүүлдэг байна.

Эрүүл мэнд, халамжийн яам (Ministry of Health and Welfare) үндэсний хэмжээнд баримтлах хүүхэд хамгааллын бодлого - Хүүхэд хамгааллын мастер төлөвлөгөөг 5 жил тутам боловсруулан баталж, үүний дагуу жилийн хэрэгжилтийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажиллана. Ингэхдээ Ерөнхий сайдын харьяаны Хүүхдийн бодлого зохицуулах хороо (Child Policy Coordinating Committee)¹⁵-той хамтарч ажиллана. Тус хороо нь хүүхдийн асуудлаар ерөнхий бодлогыг боловсруулах, холбогдох яам, агентлагуудын саналыг уялдуулах, бодлогын хэрэгжилтийг хянаж, үнэлэх үүрэгтэй байна (Ministry of Health and Welfare, 2025).

Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамны харьяа Хүүхдийн эрхийн үндэсний төв (National Center for the Rights of the Child) нь үндэсний хэмжээнд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулж, орон нутгийн хүүхэд хамгаалах төвүүдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, хүүхэд хамгааллын хөтөлбөрүүдийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд анхаарч ажилладаг байна. Шат, шатны засаг захиргааны байгууллага бүр нийгмийн хамгааллын мэргэжлийн үнэмлэх бүхий, тодорхой дадлага, туршлагатай хүүхэд хамгааллын ажилтныг томилон ажиллуулна. Томилогдсон мэргэжилтэн хүүхэд хүчирхийллийн хэрэг гарсан тохиолдолд заавал биечлэн очиж танилцахыг хуулиар зохицуулсан байна.¹⁶

Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 50-р зүйлд¹⁷ зааснаар хүүхэд хамгааллын тодорхой шаардлагыг хангасан хувь хүн тухайн орон нутгийнхаа захиргаанд хүсэлтээ гарган хүүхэд хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэх боломжтой. Ингэхдээ Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайдын баталсан Хүүхэд хамгааллын стандартыг¹⁸ хангасан үйлчилгээг үзүүлнэ.

¹³ Өмнөд Солонгос улс: Child Welfare Act (2000). Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

¹⁴ Өмнөд Солонгос улс: Act on Special Cases Concerning the Punishment of Child Abuse Crimes 2021. Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=51557&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

¹⁵ Өмнөд Солонгос улс: Хүүхэд хамгааллын тухай хууль. Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

¹⁶ Мөн тэнд. Хандсан: 2025.03.14

¹⁷ Мөн тэнд, §56. Хандсан: 2025.03.14

¹⁸ Мөн тэнд, §50. Хандсан: 2025.03.14

Орон нутгийн захиргаа нь тухайн бүс, орон нутгийнхаа хүүхдийн тоо, газарзүйн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж 1-2 Хүүхэд хамгаалах төв (Child Protection Agency)-ийг байгуулж, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг үзүүлдэг. Орон нутгийн захиргаа нь Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр дараах чиг үүрэгтэй ажиллана.¹⁹ Үүнд:

- Хүүхэд хамгаалах төвийг удирдан, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих;
- Хүүхэд хамгааллын хөтөлбөрүүдэд шаардагдах хөрөнгийг хуваарилах;
- Хүүхдийн хүчирхийллийн хэргийг шалгах;
- Эрсдэлтэй нөхцөлд байгаа хүүхдүүдийг хамгаалах яаралтай арга хэмжээ авах;
- Хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхэд хамгааллын талаар олон нийтийг мэдлэг, мэдээллээр хангах зэрэг болно.

1.5. Эстони

Эстони улсад хүүхэд хамгаалалтай холбогдон гарах харилцааг 2014 онд шинэчлэн баталсан Хүүхэд хамгааллын тухай хууль²⁰, Гэр бүлийн тухай хууль²¹, Нийгмийн хамгааллын тухай хууль²² болон холбогдох бусад хуулиар зохицуулж байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд зааснаар Нийгмийн асуудал эрхэлсэн яам (Ministry of Social Affairs) нь хүүхэд хамгааллын бодлого, үйл ажиллагааг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх бөгөөд хүүхдийг эрүүл, аюулгүй орчинд өсч торних нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилт бүхий “Халамжийн хөгжлийн төлөвлөгөө 2023-2030”²³-ийг боловсруулан батлуулсан байна (Ministry of Social Affairs, 2025).

Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн гуравдугаар бүлэгт хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх үүргийг зохицуулжээ. Үүнд, Эстони Улсын Засгийн газар, Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөл (Prevention council), Нийгмийн хамгааллын яам, Нийгмийн хамгааллын хороо (Social Insurance Board) болон Орон нутгийн захиргааны чиг үүргүүд багтсан байна.²⁴

Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөл (The Prevention council)-ийг 2022 онд байгуулсан бөгөөд бүрэлдэхүүнд нь Нийгмийн хамгаалал, Боловсрол, шинжлэх ухаан, Хууль зүй, Дотоод хэргийн яам болон Засгийн газрын агентлаг, иргэний нийгмийн байгууллагууд ордог. Зөвлөл нь хүүхэд хамгааллын бодлогын зорилгыг тодорхойлох, салбар хоорондын урьдчилан сэргийлэх ажлыг уялдуулах чиг үүрэгтэй.²⁵

Эстонийн Хууль зүйн сайд 2011 оноос Хүүхдийн Омбудсмэнээр ажиллах болсон бөгөөд 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын албатай (Chancellor of Justice, 2025). Омбудсмэн нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах зорилгоор төрийн болон хувийн байгууллагуудын гаргаж буй шийдвэрийг хянах, гомдол шийдвэрлэх, холбогдох хууль тогтоомжийг үнэлэх, олон нийтийн мэдлэгийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ажилладаг. Омбудсмэн нь зөвлөмж гаргаж, асуудлыг хөндөх эрхтэй боловч тэдний шийдвэр нь хуульчлан хэрэгжих албагүй бөгөөд холбогдох байгууллагуудын хамтын ажиллагаанд тулгуурлан хэрэгждэг байна.

¹⁹ Мөн тэнд, §46. Хандсан: 2025.03.14

²⁰ Эстони улс: Child Protection Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506052015001/consolide> Хандсан 2025.02.24

²¹ Эстони улс: Family Law Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013016/consolide> Хандсан 2025.02.24

²² Эстони улс: Social Welfare Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042016001/consolide>. Хандсан 2025.02.24

²³ Эстони улс: Welfare Development Plan 2023-2030. Хандах: <https://sm.ee/sites/default/files/documents/2023-05/Welfare%20Development%20Plan%202023-2030.pdf> Хандсан 2025.02.25

²⁴ Эстони улс: Child Protection Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506052015001/consolide> Хандсан 2025.02.25

²⁵ Мөн тэнд. Хандсан 2025.02.25

Тус улсад ТББ-ууд нь Орон нутгийн захиргааны нийгмийн үйлчилгээний хэлтэстэй хамтран хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг үзүүлдэг байна.

1.6. Япон

Япон улсад хүүхэд хамгааллын асуудлыг Хүүхэд хамгааллын тухай хууль²⁶ болон Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хуулиар²⁷ тус тус зохицуулж байна. Үндэсний хэмжээнд 2021 оноос “Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг зогсоох үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө”²⁸-г боловсруулан хэрэгжүүлж эхэлсэн байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд²⁹ заасны дагуу төв засгийн газар болон орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагууд хүүхэд хамгааллын асуудлыг хариуцах бөгөөд Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, халамжийн яам (Ministry of Health, Labour and Welfare) хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааг үндэсний хэмжээнд зохион байгуулна. Ингэхдээ бусад яам, холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, халамжийн болон хүүхэд хамгаалах төв, боловсролын байгууллага, эрүүл мэндийн байгууллагуудтай хамтран ажилладаг (Ministry of Health, Labour and Welfare, 2025). Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын харьяанд 2023 онд олон салбарт хуваагдсан хүүхдэд чиглэсэн бодлого, үйлчилгээг нэгтгэх зорилготой “Хүүхэд, гэр бүлийн агентлаг” (Children and Families Agency) байгуулагдсан байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд заасны дагуу мужийн захиргаанаас тухайн орон нутгийн хэмжээнд хүүхэд хамгааллын асуудлыг хариуцах Мужийн хүүхэд хамгааллын зөвлөл (Prefectural Child Welfare Council)-ийг, Орон нутгийн захиргаа нь Орон нутгийн хүүхэд хамгааллын зөвлөл (Municipal Child Welfare Council)-ийг тус тус байгуулна. Эдгээр зөвлөлүүд нь Нийгмийн хамгааллын зөвлөл (Social Security Council)-тэй хамтарч ажиллана. Хүүхэд хамгааллын зөвлөл нь 20 хүртэлх тооны гишүүдтэй.³⁰

Мужийн захиргаа нь Хүүхэд хамгаалах төв (Child guidance center)-ийг байгуулна. Тодорхой шалгуурыг хангасан Хүүхэд хамгааллын ажилтан (Child Welfare Officer)-ыг тус төвд ажиллуулна. Орон нутгийн захиргаа нь хуульд заасан тодорхой шалгуур хангасан Хүүхэд хамгааллын сайн дурын ажилтан (Commissioned Child Welfare Volunteer)-уудыг элсүүлэн, өөрийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээн дэх хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд оролцуулан ажиллуулна.³¹

1.7. Нэгдүгээр бүлгийн үр дүн

Судалгаанд авагдсан орнуудын хүүхэд хамгааллын асуудлыг зохицуулж буй хууль, тогтоомж болон хүүхэд хамгааллын тогтолцооны бүтцийг улс, муж, орон нутгийн түвшнээр нэгтгэн Хүснэгт 1-ээр харуулав.

²⁶ Япон улс: Child Welfare Act (1947).

Хандах:https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/11/en#je_ch1sc3 Хандсан 2025.02.27

²⁷ Япон улс: Child Abuse Prevention and Treatment Act 2000.

Хандах:<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4033/en> Хандсан 2025.02.27

²⁸ Япон улс: National Action Plan to End Violence Against Children 2021. Хандах:
<https://www.mofa.go.jp/files/100357189.pdf>. 2025.02.27

²⁹ Япон улс: Child Welfare Act. Хандах:https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/11/en#je_ch1sc3 Хандсан 2025.02.27

³⁰ Мөн тэнд. Хандсан 2025.02.27

³¹ Мөн тэнд. Хандсан 2025.02.27

Хүснэгт 1:Хүүхэд хамгааллын тогтолцооны бүтэц

Улс	Тогтолцооны бүтэц	Хууль
Австрали	Холбооны түвшинд: <ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн хамгааллын яам; - Хүүхдийн аюулгүй байдлын үндэсний алба; - Үндэсний Хүүхдийн Комиссар болон Хамгаалагчид; - Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний нийгэмлэг. 	Гэр бүлийн тухай хууль ³²
	Муж, орон нутгийн түвшинд: <ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгаалах газар; - Орон нутгийн захиргаа; - Хүүхэд хамгаалах газрын Орон нутаг дахь салбар; - ТББ, сайн дурын байгууллага, иргэд. 	Өмнөд Австрали мужийн Хүүхэд, өсвөр насныхны аюулгүй байдлын тухай хууль ³³
Герман	Холбооны түвшинд: <ul style="list-style-type: none"> - Гэр бүл, ахмад настан, эмэгтэйчүүд, хүүхдийн яам; - ТББ. 	Нийгмийн тухай хуулийн 8-р бүлэг Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль ³⁴ ;
	Муж, орон нутгийн түвшинд: <ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын байгууллага; - Омбудсмэний алба; - Орон нутгийн захиргаа; - Орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газар (Jugendamt;) - ТББ; - сайн дурын ажилтнууд; - Иргэд. 	
Польш	Үндэсний хэмжээнд: <ul style="list-style-type: none"> - Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн бодлогын яам; - Хүүхдийн эрхийн Омбудсмэний газар; - Хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх улсын комисс. Орон нутгийн түвшинд: <ul style="list-style-type: none"> - Орон нутгийн нийгмийн тусламжийн төв; - Хямралын үеийн түр хамгаалах төв; - Нийгмийн тусламжийн асрах байр; - Мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх төв; - Салбар дундын хамтарсан баг; - ТББ. 	Дараах хууль, тогтоомжид хүүхэд хамгааллын тодорхой асуудлуудыг тусгасан байна: <ul style="list-style-type: none"> - Гэр бүл болон асран хамгааллын тухай хууль³⁵; - Гэр бүлийг дэмжих болон асрамжийн тогтолцооны тухай хууль³⁶; - Хүүхдийн эрхийн Омбудсмэний тухай хууль³⁷; - Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль³⁸.

³²Австрали улс: Family Law Act (1975). Хандах: <https://www.ag.gov.au/families-and-marriage/families/children-and-family-law> Хандсан: 2025.03.07

³³Австрали улс: Children and Young People (Safety) Act (2017). Хандах: [https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20\(safety\)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf](https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20(safety)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf) Хандсан: 2025.03.07

³⁴Герман улс: Child and Youth Welfare Act (2017). Хандах: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law/> Хандсан: 2025.03.15

³⁵Польш улс: Family and Guardianship Code (1964). Хандах: https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=90156&utm_source Хандсан: 2025.03.10

³⁶Польш улс: Act on Family Support and the Foster Care (2011). Хандах: https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=89639&utm_source Хандсан: 2025.03.11

³⁷Польш улс: Act on the Ombudsman for Children. Хандах: https://bip.brpd.gov.pl/sites/default/files/ustawa_o_rpd_wesja_ang.pdf Хандсан: 2025.03.11

³⁸Польш улс: Act on Counteracting Domestic Violence. Хандах: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/46/Poland_act_counteracting_domestic_violence_2005. Хандсан: 2025.03.11

	<ul style="list-style-type: none"> - Католик болон бусад сүм хийд, шашны нийгэмлэгүүд; - Иргэд, хуулийн этгээдүүд. 	
Өмнөд Солонгос	<p>Үндэсний хэмжээнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Эрүүл мэнд, халамжийн яам; - Хүүхдийн бодлого зохицуулах хороо; - Хүүхдийн эрхийн үндэсний төв. <p>Орон нутгийн түвшинд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Орон нутгийн захиргаа; - Орон нутгийн хүүхэд хамгаалах төв; - ТББ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын тухай хууль³⁹; - Хүүхэд хүчирхийлсэн гэмт хэрэгт шийтгэл ногдуулах онцгой тохиолдлын тухай хууль⁴⁰
Эстони	<p>Үндэсний хэмжээнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн хамгааллын яам; - Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөл; - Нийгмийн хамгааллын хороо; - Хууль зүйн сайд 2011 оноос Хүүхдийн Омбудсменээр ажиллах болсон бөгөөд 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын албатай. <p>Орон нутгийн түвшинд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Орон нутгийн захиргаа; - Нийгмийн үйлчилгээний хэлтэс; - Иргэний нийгмийн байгууллагууд. 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын тухай хууль⁴¹; - Гэр бүлийн тухай хууль⁴²; - Нийгмийн хамгааллын тухай хууль⁴³
Япон	<p>Үндэсний хэмжээнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, халамжийн яам; - Хүүхэд, гэр бүлийн агентлаг. <p>Орон нутгийн түвшинд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мужийн хүүхэд хамгааллын зөвлөл; - Мужийн хүүхэд хамгаалах төв; - Орон нутгийн захиргаа; - Орон нутгийн хүүхэд хамгааллын зөвлөл; - Нийгмийн хамгааллын зөвлөл; - Сайн дурын ажилтнууд. 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын тухай хууль⁴⁴ - Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль⁴⁵

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Хүүхэд хамгааллын тогтолцоо нь улс орнуудад нийтлэгээр засгийн газрын яам, агентлаг, орон нутгийн хүүхэд хамгаалах төв, төрийн бус байгууллага, олон нийтийн оролцооноос бүрдэж байна. Өмнөд Солонгос, Эстони, Япон улс хүүхэд хамгааллын бие даасан хуультай, Австрали болон Герман улсын хувьд Холбооны засгийн газрын бодлого, дүрэм, журмыг муж, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагууд үйл ажиллагаандаа баримталдаг байна. Польш Улсад хүүхэд хамгаалал нь төвлөрсөн бус тогтолцоотой бөгөөд салбар хоорондын хамтын ажиллагаан дээр хэрэгждэг. Хүүхэд хамгааллын тогтолцооны

³⁹ Өмнөд Солонгос улс: Child Welfare Act (2000). Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

⁴⁰ Өмнөд Солонгос улс: Act on Special Cases Concerning the Punishment of Child Abuse Crimes 2021. Хандах: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=51557&lang=ENG. Хандсан 2025.03.14

⁴¹ Эстони улс: Child Protection Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506052015001/consolide> Хандсан 2025.02.24

⁴² Эстони улс: Family Law Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013016/consolide> Хандсан 2025.02.24

⁴³ Эстони улс: Social Welfare Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042016001/consolide>. Хандсан 2025.02.24

⁴⁴ Япон улс: Child Welfare Act (1947).

Хандах: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/11/en#je_ch1sc3 Хандсан 2025.02.27

⁴⁵ Япон улс: Child Abuse Prevention and Treatment Act 2000.

Хандах: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4033/en> Хандсан 2025.02.27

чухал бүрэлдэхүүний хувьд Герман, Польш, Эстони улсууд Омбудсмэний албыг байгуулан ажиллуулж байна.

Улс орнууд нийтлэгээр хүүхэд хамгааллын тогтолцоондоо ТББ болон сайн дурын ажилтнуудын хүчийг ашиглан, Герман, Польш, Эстони улс нь төрийн үйлчилгээний гүйцэтгэгч хэлбэрээр ТББ-уудтай хамтран ажилладаг. Иргэд, олон нийтэд хүчирхийлийг таних, хор уршгийг ойлгуулах зэрэг шаардлагатай мэдээлэл олгон, хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд хамтарч ажилладаг байна.

ХОЁР. ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН АНХАН ШАТНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭХ БҮТЭЦ, ЧИГ ҮҮРЭГ, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХЭЛБЭР, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨРӨЛ, СТАНДАРТ

2.1. Австрали

Өмнөд Австрали мужийн Засгийн газрын Хүүхэд хамгаалах газрын бүтэц зохион байгуулалт, чиг үүргийг дэлгэрүүлэн авч үзлээ. Хүүхэд хамгаалах газар нь дараах бүтэц, бүрэлдэхүүнтэй (Department for Child Protection, 2025). Үүнд:

- Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэх хэлтэс (Service Delivery and Practice Division):
 - Нийгмийн ажилтан;
 - Хэрэг хариуцагч;
 - Хүүхэд, өсвөр насныхны асуудал хариуцсан ажилтан;
 - Сэтгэл зүйч;
 - Хяналтын ажилтан.
- Бодлого, стратегийн хэлтэс (Policy and Strategy Division);
- Захиргааны хэлтэс (Corporate Services Division).

Хүүхэд хамгаалах газар нь дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ (Department for Child Protection, 2025):

- Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах;
- Гэр бүлийг дэмжих замаар хүүхдийн хүчирхийлэл үйлдэгдэхээс сэргийлэх; эрсдэлийг бууруулах;
- Шаардлагатай тохиолдолд хүүхэд хамгааллын бусад төрлийн үйл ажиллагааг (түр асрамж гэх мэт) зохион байгуулах;
- Хүүхдийг цаашид эрүүл, аюулгүй орчинд амьдруулах үйл ажиллагааг зохион байгуулах (хүүхэд өргүүлэх гэх мэт).

Орон нутгийн захиргаа бүр хүүхэд хамгааллын хэлтэстэй бөгөөд мужийн хэмжээнд 30 хүүхэд хамгаалах хэлтэс ажиллаж байна. Хүүхэд хамгаалах хэлтэс нь хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүчирхийллийн талаар мэдээлэл хүлээн авах, мөрдөн шалгах, хэрэг хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагааг хариуцан хэрэгжүүлдэг байна. Тухайлбал, Өмнөд Австрали мужийн Berri орон нутгийн захиргааны Хүүхэд хамгааллын хэлтэс нь 30 ажилтантай. Тус хэлтэс нь чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ орон нутгийн захиргааны бусад хэлтэс болон олон нийтийн байгууллагатай нягт хамтарч ажилладаг. (Gov of South Australia Department for Child Protection, 2025)

2.2. Герман

Орон нутгийн болон мужийн түвшинд хүүхдийн хүчирхийлэл болон хүүхдээ хайхрамжгүй орхисон зэрэг хүүхдийн эрх зөрчигдсөн тохиолдолд дараах газруудаас тусламж хүсэх боломжтой:

- Орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газар;
- Цагдаагийн байгууллага;
- Мужийн Омбудсмэний алба.

Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хуульд⁴⁶ зааснаар Орон нутгийн захиргааны харьяа Хүүхэд хамгаалах газар (Jugendamt) нь дараах 2 бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ (International Youth Service of the Federal Republic of Germany, 2025):

1. Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах хороо (Youth Welfare Committee):

Хүүхэд хамгааллын үндэсний бодлого, хөтөлбөрийн дагуу тухайн орон нутагтаа хэрэгжүүлэх хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах, халамж үйлчилгээ үзүүлэх бодлого, хөтөлбөрийг шийдвэрлэх, үйлчилгээний бодлого, чиглэлийг тогтоох чиг үүрэгтэйгээр ажиллана. Тус хороо нь орон нутгийн захиргааны төлөөлөгчид, хүүхэд хамгааллын мэргэжилтнүүд, төрийн бус байгууллагын гишүүдээс бүрдэнэ.

2. Захиргааны хэлтэс (Administrative Department):

Хорооноос гаргасан бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлж, хүүхэд хамгааллын дүрэм, журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ, үүнд, зөвлөгөө өгөх, яаралтай хамгаалалтад авах, асрамжийн газар байршуулах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Хүүхэд хамгаалах газар нь дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр ажиллана:

- Хүүхэд хамгааллын асуудал хариуцсан ажилтан;
- Нийгмийн ажилтан;
- Хүүхэд хамгааллын мэргэжилтэн;
- Хуулийн зөвлөх;
- Захиргааны ажилтан.

Хүүхэд хамгаалах газар нь дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

Гэр бүлийг дэмжих:

- Эцэг, эх, асран хамгаалагчдад зөвлөгөө өгөх, тусламж үзүүлэх замаар хүүхэд хүмүүжлийн мэдлэг олгох, гэр бүлийн харилцааг бэхжүүлэх.

Хүүхэд асрах үйлчилгээ:

- Өдөр өнжүүлэх төвүүд болон хүүхэд асрах үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг нэмэгдүүлэх.

Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах:

- Хүүхдийн хүчирхийллийн сэжигтэй тохиолдлыг шалгах, хүүхдийн аюулгүй байдалд эрсдэл учирсан тохиолдолд яаралтай хамгаалалтад авах, хамгаалах газар байрлуулах, цаашид хүүхдийг эрүүл, аюулгүй орчинд амьдруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.

Асран хамгаалах, хууль эрх зүйн дэмжлэг:

- Хүүхдийг хамгаалах зорилгоор хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үүрэг гүйцэтгэх.
- Эцэг, эхийн тэжээн тэтгэх үүрэгтэй холбоотой хууль эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх.

Залуучуудын үйл ажиллагааг дэмжих:

- Залуучуудын санаачилга, нийгмийн ажил, боловсролын хөтөлбөрүүдийг дэмжих, хөгжүүлэх.

⁴⁶ Герман улс, "Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль". Хандах: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law?utm_source Хандсан: 2025.03.15

Холбооны улсын хувьд Герман улсын хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний зохион байгуулалт муж бүрд өөр байх хэдий ч Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хуульд⁴⁷ хүүхэд хамгааллын тэдгээр байгууллагууд дараах гол зарчмуудыг баримталж ажиллахаар зохицуулжээ:

1. Хүүхдийг аль болох гэр бүлийн орчинд өсгөхийг дэмжих;
2. Хүүхдэд өөртэй нь холбоотой шийдвэр гаргахад санал бодлоо илэрхийлэх эрхийг эдлүүлэх;
3. Хүүхдийг аливаа эрсдэл, хүчирхийлэл, үл хайхрах хандлагаас хамгаалах;
4. Хүүхдийг хариуцлагатай иргэн болж төлөвшихөд туслах хувь хүний болон нийгмийн хөгжлийг дэмжих;
5. Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд төрийн бус, сайн дурын зэрэг олон талын үйлчилгээ үзүүлэгчдийг дэмжих зэрэг болно.

2.3. Польш

Нийгмийн тусламжийн тухай хуулийн⁴⁸-ийн 110-110а зүйлд зааснаар Орон нутгийн захиргаа нь Нийгмийн тусламжийн төв (Social assistance center)-ийг сум, дүүргийн түвшинд байгуулан тусламж шаардлагатай хүмүүст нэн тэргүүнд туслах үүрэгтэй байна.

Тухайн орон нутгийн хэрэгцээ, шаардлагаас хамааран нийгмийн тусламжийн төвийн дотоод бүтэц, зохион байгуулалт харилцан адилгүй байх хэдий ч өрөнхийдөө дараах бүтэцтэй байна:

- Нийгмийн ажлын хэлтэс;
- Тэтгэмж олгох хэлтэс;
- Гэр бүлийг дэмжих үйлчилгээний нэгж;
- Яаралтай тусламж үзүүлэх нэгж;
- Захиргаа, эрх зүйн дэмжлэгийн нэгж:
 - Нийгмийн ажилтнууд;
 - Гэр бүлийн туслах ажилтан;
 - Сэтгэл зүйч;
 - Хуульч гэсэн бүрэлдэхүүнтэйгээр ажилладаг байна.

Хүүхэд хамгаалалтай холбоотой дараах төрлийн үйлчилгээг үзүүлж байна. Үүнд:

- Эрсдэлд өртсөн хүүхдийг илрүүлэх (хүчирхийлэл, үл хайхрах байдал, гэр бүлийн хүчирхийлэл);
- Эрт үед нь таслан зогсоох арга хэмжээ авах (шаардлагатай тохиолдолд хүүхдийг яаралтайгаар гэр бүлээс нь тусгаарлах);
- Хүүхэд, эцэг эхийг хамт байлгахад чиглэсэн гэр бүлийг дэмжих үйлчилгээ үзүүлэх;
- Хүүхэд болон гэр бүлийг мэргэшсэн, тусгай үйлчилгээ рүү шилжүүлэх;
- Гэр бүлийн нөхцөл байдлыг хянах, хүүхдийг гэр бүлийнхэнтэйгээ дасан зохицоход дэмжлэг үзүүлэх зэрэг болно.

Хүүхдийн хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн сэжигтэй тохиолдолд багш, эмч, цагдаа зэрэг ажил үүргээ гүйцэтгэж байгаа хэн боловч “Хөх карт” маягт-ыг бөглөн холбогдох байгууллагад хандах үүрэгтэй байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, “Хөх карт” журам батлах тухай тогтоол (Regulation on the Blue Card procedure 2011)-д тус тус

⁴⁷ Герман улс: “Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”. Хандах: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law?utm_source Хандсан: 2025.03.15
⁴⁸ Польш улс: Social Assistance Act 2004. Хандах: https://migrant-integration.ec.europa.eu/library-document/act-social-assistance-2004_en?utm_source Хандсан: 2025.03.15

зааснаар гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн хүчирхийллийн сэжигтэй тохиолдлыг шалгах, таслан зогсоох зорилготойгоор сум, орон нутгийн захиргааны байгууллага нь Салбар дундын хамтарсан баг (Interdisciplinary team)-ийг байгуулан ажиллуулах үүрэгтэй. (EU agency for Fundamental rights, 2023)

Тус баг нь нөхцөл байдлыг үнэлэн, нэгдсэн төлөвлөгөө боловсруулан яаралтай арга хэмжээг зохион байгуулах чиг үүрэгтэйгээр дараах бүрэлдэхүүнтэй ажиллана:

- Нийгмийн тусламжийн төв - нийгмийн ажилтан, гэр бүлийн зөвлөх;
- Хууль хэрэгжүүлэх – Цагдаа;
- Боловсрол– Сургуулийн багш, сэтгэл зүйч;
- Эрүүл мэнд – эмч, сувилагч;
- Архины асуудалтай тэмцэх орон нутгийн комиссын ажилтан;
- Төрийн бус байгууллагын төлөөлөгч;
- Шүүх, гэр бүлийн шүүхийн шүүгч.

Хямралын үеийн түр хамгаалах төв (Crisis Intervention Center)

Нийгмийн тусламжийн тухай хуулийн 47-р зүйлд зааснаар Хямралын үеийн түр хамгаалах төвүүдийг мужийн түвшинд байгуулан ажиллуулахаар заажээ. Тус төвүүд нь мэргэшсэн тусламжийн үйлчилгээ болох яаралтай сэтгэл зүйн, нийгмийн тусламж үйлчилгээ, шаардлагатай тохиолдолд хууль зүйн зөвлөгөө, улмаар түр байранд 3 хүртэлх сарын хугацаагаар байрлуулах үйлчилгээ тус тус үзүүлдэг байна.

Мөн хуулийн 54-66-р зүйлд зааснаар *Нийгмийн тусламжийн асрах байр* (Social Assistance homes)-ыг муж болон дүүргийн түвшинд, 46-46а зүйлд зааснаар *Мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх төв* (Specialised counselling center)-ийг мужийн түвшинд тус тус байгуулан ажиллуулахаар заажээ. Мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх төв нь бусад нийгмийн хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын бүтцэд багтаж болно.

2.4. Өмнөд Солонгос

Хүүхэд хамгааллын тухай хууль⁴⁹ шинэчлэгдэж, 2000 оноос хойш үндэсний хэмжээнд 95 Хүүхэд хамгаалах төв байгуулагдан ажиллаж байна. Эдгээр төвүүдийг эхэндээ төрийн бус байгууллагууд удирдаж байсан бөгөөд яваандаа орон нутгийн захиргаанд удирдлага, үйл ажиллагааг нь хариуцуулах болсон байна. Эдгээр төвүүд нь хүүхэд хамгааллын анхан шатны үйлчилгээг үзүүлнэ.

Хүүхэд хамгаалах төвүүд нь дараах ажилтнуудаас бүрдэнэ, ажилтнуудын тоог орон нутгийн хэрэгцээ, шаардлагаас хамааран тогтооно:

- Хүүхэд хамгаалах ажилтан;
- Нийгмийн ажилтан;
- Захиргааны ажилтан;
- Хуулийн зөвлөх;
- Эмч, эмнэлгийн ажилтан.

Хуулийн 46-р зүйлд бүс, орон нутгийн мэргэшсэн Хүүхэд хамгаалах төвийн чиг үүргийг заасан байна. Үүнд, хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдүүдийг шуурхай илрүүлж, хамгаалалтад авах, шаардлагатай эмнэлгийн тусламж үзүүлэх, дахин хүчирхийлэлд

⁴⁹ Өмнөд Солонгос улс: “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, цаашид тухайн хүүхдийг эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд анхаарч, тогтмол хяналт тавьж ажиллах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр заажээ.

Хүүхэд хамгаалах төв нь дараах төрлийн үйлчилгээ, арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажиллана. Үүнд:

- Урьдчилан сэргийлэх: Хүүхдийн хүчирхийлэл, үл хайхрах байдлын талаар олон нийтийн мэдлэг, мэдээллийг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагаа зохион байгуулах;
- Хамгаалах: Яаралтай орон байр, эмнэлгийн тусламж, хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдүүдэд сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх зэрэг шуурхай арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх;
- Сэргээн засах: сэтгэл засал, гэр бүлийн зөвлөгөө, эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх урт хугацааны зөвлөгөө, үйлчилгээ;
- Хууль эрх зүйн: Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх, гэмт хэрэгтнүүдэд хуулийн дагуу хариуцлага тооцох, хохирогч хүүхдүүдийг хууль зүйн талаас нь өмгөөлөх, хамгаалах зэрэг болно.

Тус хуулийн 30-р зүйлд төрөөс хүүхдийн байгууллага, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ болон хүүхдэд зориулсан бараа бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлын стандартыг тухайн хуулийг хэрэгжүүлэх журмыг тогтоож, холбогдох хүмүүс баримталж ажиллахыг үүрэг болгожээ.

2.5. Эстони

Эстони улсын хэмжээнд 79 орон нутгийн захиргааны байгууллага ажиллаж байна. Орон нутгийн захиргааны байгууллага нь Нийгмийн үйлчилгээний хэлтсээр дамжуулан хүүхэд хамгааллын анхан шатны үйлчилгээг үзүүлнэ. Нийгмийн үйлчилгээний хэлтэс нь дараах бүрэлдэхүүнтэй байна. Үүнд:

- Нийгмийн ажилтан;
- Хүүхэд хамгааллын мэргэшсэн ажилтан болон хүүхэд хамгааллын чиглэлээр сургалтад хамрагдсан бусад мэргэжлийн ажилтнууд;
- Эмч;
- Сэтгэл зүйч;
- Хуулийн мэргэжилтэн;
- Захиргааны ажилтан.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 17-р зүйлд зааснаар орон нутгийн захиргаа нь хүүхэд хамгааллын дараах төрлийн үйлчилгээг үзүүлнэ:⁵⁰

- Хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх;
- Гэр бүлүүдэд дэмжлэг үзүүлэх;
- Хүүхдийн халамжийн үйлчилгээ.

Орон нутгийн захиргаа үнэлгээ хийх, гэр бүлээсээ тусгаарлагдсан хүүхдэд дэмжлэг үзүүлэх, хүүхэд халамжлах байгууллагуудад хяналт тавих, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг. Ингэхдээ боловсрол, эрүүл мэнд, хууль сахиулах байгууллагуудтай хамтран ажиллана.

⁵⁰⁵⁰ Эстони улс: “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506052015001/consolide> Хандсан 2025.02.24

Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг мэргэшсэн хүний нөөц, хүүхдийн эрхийг дээдлэх зарчмыг баримтлан, хувь хүний нууцыг хадгалан, мэргэжлийн ёс зүйг баримтлан хүргэх ёстой гэж хуульд заасан байна.

2.6. Япон

Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хуульд⁵¹ заасны дагуу хүүхэд хүчирхийлэгдэж (бие махбодын хүчирхийлэл, бэлгийн хүчирхийлэл, үл хайхрах хүчирхийлэл, сэтгэл санааны хүчирхийлэл) буйг мэдсэн, ажигласан хэн боловч Хүүхэд хамгаалах төв болон холбогдох эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэх үүрэгтэй. Хүүхэд хамгаалах төв нь анхан шатны хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг үзүүлэх бөгөөд Япон улсын хэмжээнд 219 төв үйл ажиллагаа явуулж байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд⁵² зааснаар Хүүхэд хамгаалах төв нь хүүхдэд нэн даруй шаардлагатай, чанартай тусламж үйлчилгээг үзүүлэх туршлага, ур чадвар, мэргэшлийн зэрэг бүхий сэтгэл зүйч, эмч, сувилагч, багш, сурган хүмүүжүүлэгч болон хүүхэд хамгааллын чиглэлээр мэргэшсэн, эрх бүхий нийгмийн ажилтнуудтай байна. Шаардлагатай тохиолдолд бусад ажилтнуудыг нэмж ажиллуулж болно. Хүүхэд хамгаалах төв нь хүүхдийг аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн эрх зөрчигдсөн талаарх мэдээллийн дагуу мөрдөн шалгах, хүүхдийг түр хамгаалалтад авах, эрүүл мэндийн болон сэтгэл санааны тусламж дэмжлэг үзүүлэх, хүүхэд болон гэр бүлийнхэнд нь эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, боловсрол, нийгэм, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үнэлгээ хийх, зөвлөгөө өгөх, бусад мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийн аюулгүй байдлыг цаашид хэрхэн хангах талаарх байнгын дэмжлэг, тусламжийн үйл ажиллагааг тухайн хүүхэд болон гэр бүлийнхэнд нь үзүүлэх чиг үүрэгтэй.

Орон нутгийн захиргаа нь хүүхэд хамгааллын асуудлаар хүүхэд хүчирхийлэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх чиг үүрэгтэй бөгөөд олон нийтийг шаардлагатай зөвлөгөө мэдээллээр хангах, хүүхэд асаргаанд орон нутгаас үзүүлж буй тусламж, дэмжлэгийн талаар мэдээлэл түгээх, хүүхэд хамгааллын асуудлаар тусгай мэдлэг, ур чадвар шаардлагатай тохиолдолд Хүүхэд хамгаалах төвөөс техникийн туслалцаа, зөвлөгөө үзүүлэх, хүүхдийн эрх зөрчигдсөн тохиолдолд Хүүхэд хамгаалах төвтэй хамтран нэн даруй шаардлагатай үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй байна.

Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, халамжийн яамнаас баталсан “Хүүхэд хамгаалах байгууллагын үйл ажиллагаа болон барилга байгууламжид тавигдах стандарт” (Standards Concerning the Facilities and Operation of Child Welfare Facilities)⁵³-д Хүүхэд хамгаалах төвийн ажилтнууд, барилга байгууламж, үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг нарийвчлан тодорхойлсон.

2.7. Хоёрдугаар бүлгийн үр дүн

Улс орнуудын хүүхэд хамгааллын анхан шатны туслалцаа үзүүлэх, орон нутгийн нэгжүүдийн талаарх мэдээлэл, үйл ажиллагаандаа баримтлах стандартыг доорх хүснэгтэнд нэгтгэн харуулав.

⁵¹ Япон улс: “Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль”
Хандах: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4033/en> Хандсан 2025.02.27

⁵² Япон улс: “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”
Хандах: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/11/en#je_ch1sc3 Хандсан 2025.02.27

⁵³ Япон улс: “Хүүхэд хамгаалах байгууллагын үйл ажиллагаа болон барилга байгууламжид тавигдах стандарт”
Хандах: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4034/en#je_ch1 Хандсан 2025.02.27

Хүснэгт 2: Хүүхэд хамгааллын анхан шатны үйлчилгээ үзүүлэх нэгж, бүрэлдэхүүн, үйлчилгээний стандарт

Улс	Анхан шатны нэгжийн нэр, тоо	Бүрэлдэхүүн	Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны стандарт
Австрали	Мужийн Хүүхэд хамгаалах газар Орон нутгийн хэлтэс (Өмнөд Австрали муж нь Орон нутгийн 30 хэлтэстэй)	<ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтан - Хэрэг хариуцагч - Хүүхэд, өсвөр насныхны асуудал хариуцсан ажилтан - Сэтгэл зүйч - Хяналтын ажилтан 	“Хүүхдэд аюулгүй байгууллагууд Үндэсний хэмжээнд баримтлах зарчим” (National Principles for Child Safe Organisations)
Герман	Орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газар (Jugendamt) - 559	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын ажилтан - Нийгмийн ажилтан - Хүүхэд хамгааллын мэргэжилтэн - Хуулийн зөвлөх - Захиргааны ажилтан 	“Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”-д Хүүхэд хамгааллын байгууллагуудын баримтлах зарчмыг хуульчилсан.
Польш	Орон нутгийн нийгмийн тусламжийн төв - 79	<p>Төвийн бүрэлдэхүүн:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтнууд - Гэр бүлийн туслах - Сэтгэл зүйч - Хуульч. <p>Яаралтай үед байгуулагдах Салбар дундын хамтарсан баг:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтан - Гэр бүлийн зөвлөх - Цагдаа - Сургуулийн багш - Сэтгэл зүйч - Эмч, сувилагч - Архины асуудалтай тэмцэх орон нутгийн комиссын ажилтан - ТББ-ын төлөөлөгч - Гэр бүлийн шүүхийн шүүгч. 	-
Өмнөд Солонгос	Хүүхэд хамгаалах төв - 95	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгаалах ажилтан - Нийгмийн ажилтан - Хуулийн зөвлөх - Эмч, эмнэлгийн ажилтан - Захиргааны ажилтан 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 30-р зүйлд төрөөс хүүхдийн байгууллага, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ болон хүүхдэд зориулсан бараа бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлын стандартыг тухайн хуулийг хэрэгжүүлэх журам (Хавсралт 4)-аар баталсан. - Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайдын баталсан Хүүхэд хамгааллын стандарт.
Эстони	Орон нутгийн Нийгмийн үйлчилгээний хэлтэс-79	<ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтан - Хүүхэд хамгааллын мэргэшсэн ажилтан - Эмч - Сэтгэл зүйч - Хуулийн мэргэжилтэн 	“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”-д хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг мэргэшсэн хүний нөөц, хүүхдийн эрхийг дээдлэх зарчмыг баримтлан, хувь хүний нууцыг хадгалан, мэргэжлийн ёс

		- Захиргааны ажилтан.	зүйг баримтлан хүргэх ёстой гэж заасан байна.
Япон	Хүүхэд хамгаалах төв - 219	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр мэргэшсэн нийгмийн ажилтан - Сэтгэл зүйч, - Эмч, сувилагч - Багш, сурган хүмүүжүүлэгч. Шаардлагатай тохиолдолд бусад ажилтнуудыг нэмж ажиллуулж болно. 	“Хүүхэд хамгаалах байгууллагын үйл ажиллагаа болон барилга байгууламжид тавигдах стандарт”

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Судалгаанд авсан улсууд орон нутгийн түвшинд мэргэжлийн ажилтнуудаас (нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, эмч, хуульч зэрэг) бүрдсэн байгууллага, нэгжээрээ дамжуулан хүүхэд хамгааллын анхан шатны үйлчилгээг үзүүлж байна. Польш улсын хувьд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаа төвлөрсөн бус тогтолцоотой тул зайлшгүй тохиолдолд Салбар дундын хамтарсан багийг байгуулан шуурхай арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг онцлогтой байна.

Австрали, Өмнөд Солонгос, Япон улсууд нь хүүхэд хамгаалалтай холбоотой үндэсний хэмжээнд баримтлах стандартыг батлан мөрдүүлж байгаа бол Герман болон Эстони улсад Хүүхэд хамгааллын байгууллагуудын баримтлах зарчмыг хуульчилсан байна.

ГУРАВ. ЭРСДЭЛЭЭС ХАМГААЛАХ, УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ҮЙЛ ЯВЦ ДАХЬ МЭРГЭЖЛИЙН БАЙГУУЛЛАГА БОЛОН ХҮҮХДИЙН ӨӨРИЙН ОРОЛЦОО

3.1. Австрали

Австралийн бүх муж хүүхэд хамгааллын хууль тогтоомждоо хүүхдийн оролцоог дэмжих талаар зохицуулсан байдаг. Эдгээр хуулиуд нь хүүхэд, өсвөр насныхныг өөрсдийн амьдралд нөлөөлөх шийдвэрүүдэд оролцуулахыг шаардаж, тэдний дуу хоолойг сонсож, харгалзан үзэхийг баталгаажуулдаг байна. Тухайлбал, Өмнөд Австрали мужийн “Хүүхэд, өсвөр насныхны аюулгүй байдлын тухай хууль”⁵⁴-ийн 2-р бүлгээр хүүхэд залуусын үзэл бодлоо илэрхийлэх эрхийг баталгаажуулан, тэдний үзэл бодлыг нас, хөгжлийн түвшин, нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, зохих ёсоор үнэлэх ёстой гэж зохицуулжээ.

Хүүхэд өөрийн болон бусад хүүхдийн аюулгүй байдлын үүднээс тусламжийн утсанд хандан мэдээлэл өгөх боломжтой байна. Муж бүр хүүхдийн хүчирхийллийн хэргийг мэдээлэх, хүүхдийн тусламжийн утсыг ажиллуулдаг бөгөөд 000 дугаарт залган тусламж авах боломжтой. Үндэсний хүүхэд хамгааллын газраас ажиллуулдаг Хүүхдийн тусламжийн 24/7 үйлчилгээ нь 5-25 насны хүүхэд, залууст утсаар болон онлайн зөвлөгөө өгч, тусламж үзүүлдэг (National Office for Child Safety, 2025).

Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлээс хамгаалах үйл ажиллагаанд төрийн болон төрийн бус, мэргэжлийн байгууллагууд хамтран ажилладаг. Тухайлбал: Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний нийгэмлэг (National Association for Prevention of Child Abuse and Neglect-NAPCAN) нь хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, аюулгүй орчин бүрдүүлэх чиглэлээр ажилладаг. Австрали-Азийн хүүхэд хамгааллын хүүхдийн эмч нарын нийгэмлэг (Child Protection Paediatric Society of Australasia) (Child Protection Paediatric Society of Australasia, 2025) нь эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийг хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдүүдийг таних, тэдэнд тусламж үзүүлэх, хариу арга хэмжээ авах чиглэлээр дэмжиж ажилладаг байна (Child Protection Paediatric Society of Australasia, 2025). Австралийн Нийгмийн ажилтнуудын Холбоо (Australian Association of Social Workers) нь хүүхдийн сайн сайхан байдлыг хамгаалах, нийгэмд шударга ёсыг төлөвшүүлэхэд чиглэн ажилладаг байна (Australian Association of Social Workers, 2025).

3.2. Герман

Бүх салбарт хэрэгжүүлж буй бодлого, шийдвэрүүдэд хүүхэд, залуусын санал бодлыг тусгах зорилготой “Хамтын хариуцлага” (Youth Strategy of the Federal Government-Jugendstrategie)⁵⁵ стратегийг бүх яамд хамтран боловсруулсан бөгөөд 2019 оноос 12-27 насны 14 сая хүүхэд залуусыг тэдэнд хамаатай шийдвэр гаргалтад оролцуулах болсон байна.

“Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”⁵⁶-ийн 9.а-д зааснаар Германы бүх Мужийн засгийн газар Омбудсмэний албатай болсон. Омбудсмэний алба нь Орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газар болон хүүхдийн байгууллага, хүүхэд хамгаалал, халамжийн

⁵⁴ Австрали улс: “Хүүхэд, өсвөр насныхны аюулгүй байдлын тухай хууль”.
Хандах: [https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20\(safety\)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf](https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20(safety)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf) Хандсан: 2025.03.07

⁵⁵ Герман улс: “Хамтын хариуцлага” стратеги Хандах:
<https://www.bmfsfj.de/resource/blob/160416/b2573425304d974ee9903d12d2427217/en-jugendstrategie-federal-government-s-youth-strategy-data.pdf> Хандсан 2025.03.15

⁵⁶ Герман улс: “Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”. Хандах: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law?utm_source Хандсан: 2025.03.15

үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагуудын талаарх хүүхэд болон тэдний гэр бүлийн гишүүдээс ирүүлсэн санал, гомдлыг хүлээн авч шийдвэрлэх үүрэгтэй.

Хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс Хүүхдийн тусламжийн утас (Nummer gegen Kummer)-ыг 1980 оноос ажиллуулсан бөгөөд нэрээ нууцлан зөвлөгөө авах болон тусламж хүсэх боломжтой байна. 2003 оноос цахимаар зөвлөгөө авах боломжтой болсон байна. Мөн 2001 оноос Эцэг эх, асран хамгаалагч нэрээ нууцлан зөвлөгөө авах боломжтой тусламжийн утас (Elterntelefon)-ыг ажиллуулж эхэлсэн байна. Хүүхэд насандаа бэлгийн хүчирхийлэлд өртөж байсан насанд хүрэгсдэд зориулсан зөвлөгөө өгөх, дэмжлэг үзүүлэх тусламжийн утсыг мөн ажиллуулдаг байна (Counseling for children and young people, 2025).

3.3. Польш

“Орон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын тухай хууль (1990)”-д заасны дагуу орон нутгийн захиргаанд хүүхэд, залуучуудыг төлөөлөх “Залуучуудын зөвлөл” (Youth Council)-ийг байгуулан ажиллуулах болсон байна. Зөвлөл нь залуусын талаарх бодлого, шийдвэрт санал өгөх, стратегийн баримт бичиг боловсруулах, хэрэгжилтийг хянах, иргэний боловсролыг дэмжих чиглэлээр ажилладаг. Хуульд оруулсан өөрчлөлтөөр Залуучуудын зөвлөлийг орон нутгийн захиргааны 3 түвшинд байгуулах боломжтой болсон байна. Залуучуудын зөвлөл нь 13-24 насны хүүхэд, залуусыг хамруулдаг. 2022 оны байдлаар сум, орон нутгийн түвшинд 533, мужийн түвшинд 71 “Залуусын зөвлөл” байгуулагдан ажиллаж байна.⁵⁷

Бодлого боловсруулах явцад хүүхэд, залуусын саналыг сонсох, тусгах үүднээс “Хүүхэд залуустай ярилцах зөвлөл” (Council for Dialogue with the Young Generation)-ийг 2019 онд “Олон нийтийн ашиг сонирхлын үйл ажиллагаа болон сайн дурын ажлын тухай хууль” (Law on Public Benefit Activity and Volunteerism)⁵⁸-д заасны дагуу байгуулсан байна. Энэ нь Польшид анх удаа залуу үе болон төрийн байгууллага хооронд хэлэлцүүлэг хийх зориулалттай байгуулагдсан бүтэц бөгөөд хууль, хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрийн төсөлд хүүхэд, залуусын саналыг тусгах, тэдний нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэх, санаачилга, үйл ажиллагааг дэмжих зорилготой байгуулагдсан. 2022 оны 12-р сард Польш Улсын парламентаас жил бүрийн 9-р сарын 19-ний өдрийг “Орон нутгийн захиргааны дэргэдэх Залуусын зөвлөл ба чуулганы өдөр” (Day of Youth Councils and Assemblies at Local Government Units) болгохоор шийдвэрлэсэн байна.

Хүүхдийн эрхийн Омбудсмэнийн газар болон, “Хүүхдийн өөртөө итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх” сан зэрэг төрийн болон төрийн бус хүүхэд хамгааллын байгууллагууд нь хүчирхийлэл, сэтгэл гутралд өртсөн хүүхдүүдэд байнгын (24/7) сэтгэл зүй, хууль зүйн зөвлөгөө өгч, цаашлаад бусад байгууллагатай хамтран шуурхай тусламж үзүүлдэг байна. Хүүхэд өөрийн мэдээллийг, тухайлбал, Хүүхдийн эрхийн хамгаалагчид бүхий л боломжит хэлбэрээр (захидал, и-мэйл, чат мессенжер эсвэл тусламжийн утсаар) хүргэх боломжтой.⁵⁹

⁵⁷ Польш улс: Mapping child protection systems in the EU Poland. Хандах:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl-report-mapping-child-protection-systems-2023.pdf
Хандсан 2025.03.11

⁵⁸ Польш улс: “Олон нийтийн ашиг сонирхлын үйл ажиллагаа болон сайн дурын ажлын тухай хууль”. Хандах:
<https://legislationline.org/taxonomy/term/12654> Хандсан 2025.03.11

⁵⁹ Польш улс, Mapping child protection systems in the EU Poland. Хандах:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl-report-mapping-child-protection-systems-2023.pdf
Хандсан 2025.03.11

3.4. Өмнөд Солонгос

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”⁶⁰-ийн 23-р зүйлд жил бүрийн 11 дүгээр сарын 19-ний өдрийг үндэсний хэмжээнд “Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх өдөр”, мөн өдрөөс Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх 7 хоногийн аяныг эхлүүлэн, Засгийн газар, орон нутгийн захиргааны байгууллагууд хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийг хамгаалах олон талын арга хэмжээг орон даяар хүүхдийн оролцоотойгоор зохион байгуулдаг байна.

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”⁶¹-ийн 28.2-т зааснаар Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам нь Үндэсний хүүхдийн хүчирхийллийн талаарх мэдээллийн систем (National Child Abuse Information System)-ийг ажиллуулахаар заасан байна. Тус системд хүчирхийлэлд өртсөн хүүхэд, тэдний ар гэр болон хүчирхийлэл үйлдсэн этгээдийн талаарх мэдээллийг багтаадаг бөгөөд орон нутгийн захиргаа, харьяа нутаг дэвсгэрийн Хүүхэд хамгаалах төвүүдээс мэдээллийг бүрдүүлж авна.

Хүүхэд болон насанд хүрэгсэд Хүүхэд хамгаалах яаралтай тусламжийн 112 утсанд хандан Үндэсний хүүхэд хамгаалах байгууллага болон цагдаагийн байгууллагатай давхар холбогдон, хүүхдийн хүчирхийллийн талаар мэдээлэх боломжтой. Мөн БНСУ-ын Хүний эрхийн хорооны яаралтай тусламжийн утсанд хандан хүний эрхийн зөрчлийн талаар мэдээлэн, тусламж хүсэх боломжтой байна.

3.5. Эстони

Эстонийн Хүүхдийн Эрхийг Хамгаалах Холбооны "Хүүхдийн эрхийн элч" хөтөлбөр (Estonian Union for Child Welfare's Child Rights Ambassadors program) нь хүүхдүүдийг өөрсдийн эрх болон сайн сайхан байдлын талаар хэлэлцүүлэгт идэвхтэй оролцохыг дэмждэг байна. Хүүхдийн элч нь НҮБ-ын Хүүхдийн Эрхийн Хороонд танилцуулах тайланг боловсруулахад оролцож, хүүхдийн дуу хоолойг үндэсний болон олон улсын түвшинд хүргэхэд хувь нэмрээ оруулдаг. Тус тайланд хүүхдийн эрхийн талаар тэдний өөрсдийнх нь үзэл бодлыг сонсох үүднээс зохион байгуулж, гүйцэтгэсэн судалгаа, санал асуулгуудын дүнг нэгтгэдэг бөгөөд энэ нь хүүхдүүдэд санал бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжийг олгож, улмаар хүүхдийн төлөө бодлого боловсруулах үйл явцад тусгах болжээ.⁶²

Хүүхдүүд өөрт тулгарсан асуудлаар Орон нутгийн захиргааны хүүхэд хамгааллын албан хаагчдад хандан тусламж хүсэх боломжтой. Нийгмийн хамгааллын хороо (Social Insurance Board) нь мэдээлэл хүлээн авах төвлөрсөн нэгж ажиллуулдаг бөгөөд хүүхэд өөрт тулгарсан асуудлаа утсаар мэдэгдэж зөвлөгөө, тусламж авах эсхүл имэйлээр илгээх боломжтой (Social Insurance Board, 2025).

3.6. Япон

Япон улс нь 2021 оноос Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг зогсоох үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (National Action Plan to End Violence Against Children 2021)⁶³-г боловсруулан хэрэгжүүлж эхэлсэн байна. НҮБ-ын Хүүхдийн сан болон Yahoo корпорацийн Япон дахь салбар хамтран хүүхдийн хүчирхийллийн талаар тэдний дуу хоолойг сонсох

⁶⁰ Өмнөд Солонгос улс, “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

⁶¹ Мөн тэнд. Хандсан: 2025.03.14

⁶² Эстони улс, Mapping child protection systems in the EU Estonia. Хандах: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/ee_report_mapping_child_protection_systems_2023.pdf Хандсан 2025.02.25

⁶³ Япон улс “Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг зогсоох үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө” Хандах: <https://www.mofa.go.jp/files/100357189.pdf>. Хандсан 2025.02.27

Хүүхдийн санал асуулга (Children's Public Comment)⁶⁴ төслийг анх хэрэгжүүлсэн байна. Тус санал асуулгад хүүхэд өөрт болон эргэн тойронд нь хүчирхийлэлд өртөж буй хүүхдүүдийн талаар мэдээлэх боломжтой. Санал асуулгад хүүхдүүд идэвхтэй хамрагддаг байна. Мөн тус санал асуулгын үндсэн дээр холбогдох яамд, төрийн байгууллагууд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаандаа хүүхдүүдээс ирүүлсэн саналыг харгалзан үзэж байхаар шийдвэрлэсэн байна.

2021 оны 06-р сард албан ёсоор эхлүүлсэн “Хүүхдэд ээлтэй хот санаачилга” (Child-Friendly Cities Initiative) нь хүүхдийн эрхийг хүндэтгэж, тэдний саналыг үнэлдэг хүртээмжтэй хотын орчныг бүрдүүлэх зорилготой байна. Одоогоор 6 хот уг санаачилгыг хэрэгжүүлээд байгаа бөгөөд тус хотын захиргаад нь дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлээд байна.⁶⁵ Үүнд:

- Хүүхдийн асуудлаар тусгай хэлтэс байгуулсан;
- Хүүхдэд ээлтэй хотууд санаачилгыг хотын цогц төлөвлөгөөнд тусгаж байгаа;
- Ахлах сургуулийн сурагчдыг хотын төслийн үнэлгээнд оролцуулж байгаа зэрэг болно.

Тухайлбал, газар хөдлөлтөд нурсан сургуулийн барилгыг дахин барихад хүүхдүүдийн саналыг харгалзан үзэж, хэрэгжүүлсэн байна.

Хүүхдийн үндсэн эрхийн тухай хууль (Children's Basic Law)-ийг 2023 оны 04-р сард батлан, Хүүхэд, гэр бүлийн агентлаг (Children and Families Agency)-ийг байгуулсан байна. Тус агентлаг нь хүүхэд төвтэй нийгмийг бүтээхийн тулд хүүхэд болон гэр бүлийнхний саналыг бодлого боловсруулах үйл явцдаа идэвхтэйгээр тусгахыг зорилт болгожээ.⁶⁶

3.7. Гуравдугаар бүлгийн үр дүн

Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд хүүхдийн оролцоог дэмжих талаар судалгаанд авсан улс орнуудад хийгдэж буй онцлог ажлуудыг нэгдсэн байдлаар доорх хүснэгтээр үзүүлээ.

Хүснэгт 3: Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаан дахь хүүхдийн оролцоо болон онцлог үйл ажиллагаа

Улс	Хүүхдийн оролцоо	Онцлог үйл ажиллагаа
Австрали	Хүүхдийн оролцоог дэмжихийг хуулиар зохицуулсан.	-
Герман	Бүх салбарт хэрэгжүүлж буй бодлого, шийдвэрүүдэд хүүхэд, залуусын санал бодлыг тусгах зорилготой “Хамтын хариуцлага” (Youth Strategy of the Federal Government-Jugendstrategie) стратегийг бүх яамд хамтран боловсруулсан.	-
Польш	Орон нутгийн түвшинд 533, мужийн түвшинд 71 хүүхэд, залуучуудыг төлөөлөх Залуучуудын зөвлөл (Youth Council) байгуулагдсан. Бодлого боловсруулах явцад хүүхэд залуусын саналыг сонсох, тусгах үүднээс “Хүүхэд залуустай ярилцах	Парламентаас жил бүрийн 9-р сарын 19-нийг “Орон нутгийн захиргааны дэргэдэх Залуусын зөвлөл ба чуулганы өдөр” (Day of Youth Councils and Assemblies at Local Government Units) болгохоор шийдвэрлэсэн.

⁶⁴ Япон улс Хүүхдийн санал асуулга Хандах: <https://www.mofa.go.jp/files/100357189.pdf> Хандсан 2025.02.27

⁶⁵ Япон улс, “Хүүхдэд ээлтэй хотууд санаачилга” Хандах: <https://www.childfriendlycities.org/initiatives/japan> Хандсан 2025.02.27

⁶⁶ Япон улс, Launch ceremony of the Children and Families Agency. Хандах: https://japan.kantei.go.jp/101_kishida/actions/202304/00002.html?utm_source. Хандсан 2025.02.27

	зөвлөл" (Council for Dialogue with the Young Generation)-ийг 2019 онд байгуулсан.	
Өмнөд Солонгос	-	Жил бүрийн 11 дүгээр сарын 19-нийг "Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх өдөр", мөн өдрөөс Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх 7 хоногийн аяныг эхлүүлэн, олон талын арга хэмжээг орон даяар зохион байгуулдаг.
Эстони	Хүүхдийн Эрхийг Хамгаалах Холбооны "Хүүхдийн эрхийн элч" хөтөлбөр (Estonian Union for Child Welfare's Child Rights Ambassadors program) нь хүүхдүүдийг өөрсдийн эрх болон сайн сайхан байдлын талаар хэлэлцүүлэгт идэвхтэй оролцохыг дэмждэг.	-
Япон	Хүүхдийн санал асуулга (Children's Public Comment) төслийн үндсэн дээр холбогдох яамд, төрийн байгууллагууд хүүхдүүдээс ирүүлсэн саналыг харгалзан үзэж байхаар шийдвэрлэсэн. "Хүүхдэд ээлтэй хотууд санаачилга" (Child-Friendly Cities Initiative) нь хүүхдийн эрхийг хүндэтгэж, тэдний саналыг үнэлдэг хүртээмжтэй хотын орчныг бүрдүүлэх зорилготой, одоогоор 6 хот хэрэгжүүлээд байна.	-

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Улс орнууд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд хүүхдийн оролцоог нийтлэгээр дэмжиж байгаа бөгөөд Герман, Польш, Япон улсуудад бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргах түвшинд хүүхдийн саналыг тусгах албан ёсны бүтэц тогтсон байна. Улс бүр хүүхдийн тусламжийн утсыг үндэсний хэмжээнд ажиллуулж, яаралтай тусламж үзүүлэх, зөвлөгөө өгөх зэрэг үйлчилгээ үзүүлдэг байна. Польш, Өмнөд Солонгос улсад олон нийтийн анхаарлыг хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд татах, хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх нэрэмжит өдөртэй болон хүүхэд хамгаалах аяныг өрнүүлдэг байна.

ДӨРӨВ. ХҮҮХЭД БАЙГАА ОРЧИНД АЖИЛЛАХ ХҮНД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА, СУРГАЛТ, ДАВТАН СУРГАЛТ

4.1. Австрали

Австрали улсын Засгийн газраас 2019 онд “Хүүхдэд аюулгүй байгууллагууд Үндэсний хэмжээнд баримтлах зарчим”⁶⁷ (National Principles for Child Safe Organisations) хөтөлбөрийг баталсан байна. Тус зарчим нь хүүхэдтэй ажилладаг байгууллага, үйлчилгээний газрууд нь хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлэх зорилготой. Эдгээр зарчмууд нь боловсрол, спорт, шашны байгууллага, олон нийтийн үйлчилгээний байгууллага, улмаар хүүхэдтэй харилцдаг бүх салбарт үйлчлэхээр зохицуулагджээ. Тус хөтөлбөрт дараах асуудлуудыг тусгасан байна:

1. Хүүхдийн аюулгүй, сайн сайхан байдлыг бүрдүүлэх: Хүүхэд хамгааллын бодлого нь тухайн байгууллагын үйл ажиллагааны үндэс байх ёстой;
2. Хүүхдийн оролцоо болон тэдний өөртөө итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх: Хүүхдүүд өөрсдөд нь хамааралтай шийдвэр гаргалтад идэвхтэй оролцох боломжтой байх;
3. Гэр бүл, олон нийтийн оролцоо: Хүүхэд хамгааллын арга хэмжээнд гэр бүл, олон нийтийг мэдээллээр ханган, идэвхтэй оролцуулах;
4. Тэгш байдал, хүртээмж: Бүх хүүхэдтэй ялгаваргүйгээр тэгш, шударга хандах;
5. Ажилтны сонгон шалгаруулалт, сургалт – Хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор ажилтан, сайн дурын ажилтнуудын талаарх мэдээллийг нягтлан шалгаж, сургаж, дадлагажуулах;
6. Хүүхэд гомдол гаргах: Хүүхэд өөрийн аюулгүй байдлын асуудлаар мэдээлэх тодорхой, ойлгомжтой системтэй байх;
7. Ажилтнуудыг хүүхэд хамгааллын сургалтад хамруулах: Ажилтнууд, сайн дурын ажилтнуудад эрсдэлийг таньж, зохих хариу арга хэмжээ авах чадвар олгох;
8. Бие махбодын болон цахим орчны аюулгүй байдал: Байгууллагууд хүүхдийг бие махбодын хувьд болон цахим орчинд аюулгүй байлгах нөхцөлийг бүрдүүлэх;
9. Тогтмол үнэлгээ, сайжруулалт: Хүүхэд хамгааллын бодлого, журмуудыг тогтмол үнэлж, сайжруулж байх;
10. Хууль, ёс зүйд нийцүүлэх: Байгууллагууд хүүхэд хамгааллын талаарх Австрали улсын хууль, дүрэм, журам, ёс зүйн стандартыг дагаж баримтлах зэрэг болно.

Хүүхэдтэй ажилладаг байгууллагууд нь хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс ажилтан шалгаруулж авахдаа хууль, дүрэмд заасан шалгууруудыг хангах шаардлагатай.

“Хүүхдийн аюулгүй байдал (Хориглох хүмүүс)-ын тухай хууль” (Child Safety (Prohibited Persons) Act 2016)⁶⁸-д хүүхэд байгаа орчинд ажиллах хүн бүр Хүүхэдтэй ажиллах зөвшөөрөл (Working with Children Check-WWCC)⁶⁹ авах шаардлагатай. Тухайлбал, Өмнөд Австрали Мужийн Засгийн газрын Иргэдэд үйлчлэх яам (Department of Human Services)-ны Шалгалтын нэгж (Screening Unit) зөвшөөрөл хүсч буй иргэдэд үнэлгээ хийж, хүүхдийн аюулгүй байдалд эрсдэл учруулах эсэхийг тодорхойлох үүрэгтэй байна. Үнэлгээнд гэмт хэргийн түүх болон тухайн хүний танилцуулга зэрэг мэдээллийг багтаасан нарийвчилсан шалгалтыг хийдэг. Зөвшөөрөл нь 5 жилийн хугацаанд хүчинтэй бөгөөд шинэчилсэн

⁶⁷ Австрали улс “Хүүхдэд аюулгүй байгууллагууд Үндэсний хэмжээнд баримтлах зарчим” Хандах: <https://www.childsafety.gov.au/resources/national-principles-child-safe-organisations> Хандсан: 2025.03.07

⁶⁸ Австрали улс “Хүүхдийн аюулгүй байдал (Хориглох хүмүүс)-ын тухай хууль” Хандах: [https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/child%20safety%20\(prohibited%20persons\)%20act%202016/current/2016.49.auth.pdf](https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/child%20safety%20(prohibited%20persons)%20act%202016/current/2016.49.auth.pdf) Хандсан: 2025.03.07

⁶⁹ Австрали улс Хүүхэдтэй ажиллах зөвшөөрөл Хандах: <https://www.sa.gov.au/topics/rights-and-law/rights-and-responsibilities/screening-checks/screening-wwcc> Хандсан: 2025.03.07

зөвшөөрөлгүйгээр хүүхэдтэй холбоотой ажил эрхлэх нь хууль бус үйлдэлд тооцогдоно. Энэ нь хүүхэдтэй шууд болон шууд бус харилцаанд ордог бүх ажлын байранд хамаатай (South Australian Government, 2025).

Өмнөд Австрали Мужийн “Хүүхэд, өсвөр насныхны аюулгүй байдлын тухай хууль”⁷⁰ -ийн 31-р хэсэгт тодорхой ажил, мэргэжлийн хүмүүсийг ажил, мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэх явцдаа хүүхэд, өсвөр насныхан эрсдэлд орсон эсхүл орох боломжтой гэж үндэслэлтэйгээр сэжиглэвэл Хүүхэд хамгааллын газарт мэдээлэх үүрэгтэй гэж заасан байна.

Үндэсний хэмжээний хүүхэд хамгааллын сургалтын агуулгад нийцүүлэн муж, орон нутгийн онцлогийг харгалзан хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүсийн заавал сурах шаардлагатай сургалтуудыг зохион байгуулдаг байна. Тухайлбал:

Хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүс буюу боловсролын болон асрамжийн газруудад ажиллах бүх ажилтнууд нь Өмнөд Австрали Мужийн Засгийн газрын Боловсролын яамнаас зохион байгуулдаг Хүчирхийлэл, үл хайхрах байдлын эрсдэлд хариу арга хэмжээ авах (Responding to Risks of Harm, Abuse and Neglect – Education and Care (RRHAN-EC)) сургалтанд заавал хамрагдах шаардлагатай. Тус сургалт нь хүүхдийн хүчирхийлэл, хайхрамжгүй хандлагыг илрүүлэх, зохих арга хэмжээ авах мэдлэг, чадварыг олгоход чиглэнэ. Сургалтанд сууснаар 3 жилийн хугацаанд хүүхдийн орчинд ажиллах эрхтэй бөгөөд 3 жилийн давтамжтай дээрх сургалтад хамрагдан эрхээ сунгуулах шаардлагатай. Мөн жил бүр хүүхэд хамгааллын чиглэлээр давтан сургалтад суух шаардлагатай байна (Department for Education South Australia, 2025).

Өмнөд Австрали мужийн Иргэдэд үйлчлэх яамнаас Хүүхдэд аюулгүй байгууллага Үндэсний зарчим (National Principles for Child Safe Organisations)-д нийцүүлэн *Аюулгүй орчин тэдний нүдээр* (Safe Environments: Through Their Eyes) сургалтыг боловсруулсан байна. Тус сургалт нь хүүхдийн орчинд ажиллаж буй ажилтан, сайн дурын ажилтнуудын заавал хамрагдах сургалт бөгөөд эрсдэлд орж болзошгүй хүүхэд, өсвөр насныхныг таньж, мэдээлэх, хариу арга хэмжээ авахад бэлтгэх, байгууллагын хүрээнд хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлэх чадварыг нэмэгдүүлэх зорилготой байна (Government of South Australia Human Services, 2025).

4.2. Герман

“Холбооны төв гэмт хэргийн бүртгэлийн тухай хууль” (Federal Central Criminal Register Act)-ийн 30а-д зааснаар Хүүхэд, өсвөр насныхантай ажиллах мэргэжлийн болон сайн дурын ажилтнууд нь гэмт хэргийн лавлагаа авах шаардлагатай (Хуульд тодорхой хугацаа заагаагүй.)⁷¹

Хүүхэдтэй ажиллах хүмүүс (тухайлбал, багш, эмч, эрүүл мэндийн ажилтан) нь суурь мэргэжлийн боловсрол, шаардлагатай мэдлэг, ур чадварыг эзэмшсэн байх шаардлагатай хэдий ч хуульд заавал хамрагдах сургалтын талаар зохицуулалт байхгүй байна.

⁷⁰ Австрали улс, “Хүүхэд, өсвөр насныхны аюулгүй байдлын тухай хууль”.

Хандах: [https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20\(safety\)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf](https://www.legislation.sa.gov.au/_/legislation/lz/c/a/children%20and%20young%20people%20(safety)%20act%202017/current/2017.25.auth.pdf) Хандсан: 2025.03.07

⁷¹ Герман улс, “Холбооны төв гэмт хэргийн бүртгэлийн тухай хууль”. Хандах:

https://www.bundesjustizamt.de/EN/Topics/FederalCentralCriminalRegister/FederalCentralCriminalRegister_node.html Хандсан 2025.03.15

Мужийн засгийн газраас хүүхдийн орчинд ажиллаж буй хүмүүст хүүхдийн хүчирхийлэл, хүүхдээ үл хайхрах байдлыг илрүүлэх, хүүхдийн орчинд хүүхэд хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр сургалт зохион байгуулах боломжтой байна.⁷²

4.3.Польш

Хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүс нь Үндэсний гэмт хэргийн бүртгэл (National Criminal Register) болон Бэлгийн гэмт хэрэгтнүүдийн бүртгэл (Register of Sexual Offenders) –ээс тус тус гэмт хэрэгт холбогдоогүй тухай нотолгоо авах шаардлагатай.⁷³

Хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүс нь заавал, тогтмол сургалтанд хамрагдах шаардлагатай талаарх тодорхой хуульчилсан мэдээлэл байхгүй байна. Гэсэн хэдий ч төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагууд нь сургууль, эмнэлэг, хууль сахиулах байгууллага болон бусад байгууллагын ажилтнуудад гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эрх, хүүхдийн хүчирхийллийн шинж тэмдэг, хүчирхийллийн нөхцөлд үзүүлэх яаралтай тусламж зэрэг сэдвүүдээр сургалт ордог байна. (EU Agency for Fundamental Rights, 2023)

4.4. Өмнөд Солонгос

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”-ийн 20-р зүйлд гэмт хэрэгт холбогдсон этгээдийг хүүхэд байгаа орчинд ажиллахыг хориглосон байна.⁷⁴ Хуулийн 29.3-р зүйлд хүүхдийн хүчирхийллийн гэмт хэрэг үйлдэж, шүүхээс ял шийтгүүлсэн хүн 10 жилийн хугацаанд хүүхдийн орчинд ажиллахыг тус тус хориглохоор заажээ. Үүнд:

- Хүүхэдтэй холбоотой байгууллага удирдах, ажиллуулах;
- Хүүхэдтэй холбоотой байгууллагад ажиллах;
- Тухайн байгууллагатай ямар нэгэн хөдөлмөрийн гэрээ байгуулах зэрэг болно.

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”-ийн 26-р зүйлд хүүхдийн байгууллагын удирдах ажилтан ажилтнууддаа хүүхдийн хүчирхийллийн талаар мэдээлэх үүргийн сургалтыг заавал зохион байгуулах талаар зохицуулжээ. Үүнд, хүүхдийн байгууллагын удирдах ажилтан хүүхэд хамгааллын талаар анхан шатны мэдлэг олгох болон давтан сургалтыг (1 цагаас доошгүй хугацааны танхимын болон цахим) жил бүр ажилтнууддаа зохион байгуулах үүрэгтэй бөгөөд үр дүнг харьяа захиргааны байгууллагад мэдэгдэхээр заажээ. Сургалт нь дараах агуулгатай байна. Дурдвал:

1. Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх хууль, дүрэм, журмын танилцуулга;
2. Хүүхдийн хүчирхийллийн бодит хэргүүдийн талаар мэдээлэл;
3. Хүүхдийн хүчирхийллийн талаар хэрхэн мэдээлэх;
4. Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийг хамгаалах зэрэг болно.

⁷² Герман улс, Mapping child protection systems in the EU Germany. Хандах: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/de-report-mapping-child-protection-systems-2023.pdf Хандсан 2025.03.15

⁷³ Польш улс, Mapping child protection systems in the EU Poland. Хандах: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl-report-mapping-child-protection-systems-2023.pdf Хандсан 2025.03.11

⁷⁴ Өмнөд Солонгос улс, “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG. Хандсан: 2025.03.14

4.5. Эстони

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”-ийн 20-р зүйлд гэмт хэрэгт холбогдсон этгээдийг хүүхэд байгаа орчинд ажиллахыг хориглосон⁷⁵ бөгөөд хүүхдийн байгууллагад ажилтан шалгаруулж авахдаа гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх мэдээллийг ажил олгогч холбогдох байгууллагаас гаргуулан авах шаардлагатай.

4.6. Япон

Хүүхэд байгаа орчинд хүүхэдтэй шууд бус харилцаанд орох ажилтнуудад гэмт хэргийн түүх, намтарыг шалгах (Background checks) шаардлага тавигддаг. 2023 онд Хүүхэд, гэр бүлийн агентлаг байгуулагдан, хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүсийн өмнөх 20 жилийн түүхийг шалгах хуулийн төслийг боловсруулсан бөгөөд 2024 онд тус хууль батлагджээ.⁷⁶

Өмнө нь 10 хүртэлх жилийн ажлын туршлага болон гэмт хэрэг, зөрчлийн бүртгэлийг шалгадаг байсан бол шинээр өргөн баригдсан хуулийн төсөлд сургууль, цэцэрлэг, хүүхдийн өдөр өнжүүлэх зэрэг хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүст 20 жилийн өмнөх түүхийг шалгах (ялангуяа бэлгийн гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх) шаардлага тавигдаж байна.

Ажил олгогч нь шинээр ажилд орохоор хүсэлт гаргасан иргэний танилцуулгыг Хүүхэд, гэр бүлийн агентлагаар дамжуулан Хууль зүйн яам (Ministry of Justice)-ны бүртгэлээс шүүлгэнэ. Ингээд 20 жилийн хугацаанд бэлгийн гэмт хэрэгт холбогдож байсан нь тогтоогдвол тухайн хүн хүүхдийн орчинд ажиллах боломжгүй байна.

“Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль”⁷⁷-ийн 4-р зүйлд хүүхэд хамгаалах байгууллага болон хүүхдийн орчинд ажиллаж буй хүмүүст шаардлагатай сургалтыг зохион байгуулах талаар зохицуулжээ. Үүнд:

1. Засгийн газар болон орон нутгийн захиргааны байгууллагууд хүүхдийн хүчирхийллийг эрт илрүүлэх зорилгоор шаардлагатай арга хэмжээг авах ёстой. Үүнд, хүүхэд хамгаалах төвүүд, хүүхэд хамгааллын холбогдох бусад байгууллагын албан хаагчид, сургуулийн багш, ажилтнууд, хүүхдийн халамжийн байгууллагын ажилтнууд, эмч, шүдний эмч, сувилагч, эх баригч, өмгөөлөгч болон хүүхдийн халамжийн байгууллагын ажилтнуудад хүүхдийг хүчирхийллээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх сургалтыг зохион байгуулах зэрэг арга хэмжээнүүд багтана.
2. Үндэсний болон орон нутгийн захиргаа нь дараах зорилгоор шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Тухайлбал, хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийг хамгаалах, тэдний бие даасан байдлыг нэмэгдүүлэх, мэргэжлийн зөвлөгөө, тусламж үзүүлэх үүрэг хүлээсэн хүүхэд хамгаалах төвүүд болон холбогдох бусад байгууллага, сургууль, цэцэрлэг, хүүхдийн халамжийн байгууллагуудад шаардлагатай хүний нөөцийг бэлдэх сургалт, арга хэмжээг зохион байгуулах.

Тухайн орон нутаг, байгууллага, ажил олгогчоос хамааран хүүхэд байгаа орчинд ажиллах хүмүүсийг давтан сургах шаардлага харилцан адилгүй байх хэдий ч сургалтууд нь

⁷⁵ Эстони улс “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506052015001/consolide> Хандсан 2025.02.24

⁷⁶ Япон улс Background Checks. Хандах: https://www.asahi.com/ajw/articles/15312921?utm_source. Хандсан 2025.02.27

⁷⁷ Япон улс “Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль”

Хандах: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4033/en> Хандсан 2025.02.27

ихэвчлэн хүүхэд хамгааллын бодлого, онцгой байдлын үед авах арга хэмжээ, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлэх шилдэг туршлагын талаарх сэдвүүдийг хамардаг байна.

4.7. Дөрөвдүгээр бүлгийн үр дүн

Улс орнуудын мэдээлэлд үндэслэн хүүхэд байгаа орчинд ажиллах хүнд тавигдах шаардлага, сургалт, давтан сургалтын талаарх мэдээллийг нэгтгэн доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 4: Хүүхэд байгаа орчинд ажиллах хүнд тавигдах шаардлага, сургалт, давтан сургалт

Улс	Тавигдах шаардлага	Сургалт
Австрали	<ul style="list-style-type: none"> - Гэмт хэрэгт холбогдоогүй тодорхойлолт; - Хүүхэдтэй ажиллах зөвшөөрөл (Working with Children Check- WWCC)-5 жил хүчинтэй; - Хүүхдийн хүчирхийллийн талаар заавал мэдээлэх үүрэг. 	<ul style="list-style-type: none"> - Өмнөд Австрали Мужийн Хүчирхийлэл, үл хайхрах байдлын эрсдэлд хариу арга хэмжээ авах (Responding to Risks of Harm, Abuse and Neglect – Education and Care (RRHAN-EC)) 3 жилийн давтамжтай, эрх сунгуулах сургалт; - Аюулгүй орчин: Тэдний нүдээр (Safe Environments: Through Their Eyes - SE:TTE) сургалт; - Жил бүр хүүхэд хамгааллын чиглэлээр давтан сургалт.
Герман	<ul style="list-style-type: none"> - Гэмт хэрэгт холбогдоогүй тодорхойлолт; - Суурь мэргэжлийн боловсрол, шаардлагатай мэдлэг, ур чадварыг эзэмшсэн байх. 	Хуульд заавал хамрагдах сургалтын талаар зохицуулалт байхгүй. Мужийн ЗГ-аас сургалт зохион байгуулах боломжтой.
Польш	<ul style="list-style-type: none"> - Гэмт хэрэгт холбогдоогүй тодорхойлолт; 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд, гэр бүлийн хүчирхийллийг мэдээлэх “Хөх карт” танилцуулга; - Салбар хоорондын хамтын ажиллагааны талаар сургалт; - Хүчирхийллийн эсрэг хууль зүйн болон сэтгэл зүйн дэмжлэгийн талаарх сургалт.
Өмнөд Солонгос	<ul style="list-style-type: none"> - Гэмт хэрэгт холбогдоогүй тодорхойлолт (10 жилийн мэдээллийг багтаах) 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхдийн хүчирхийллийг мэдээлэх үүргийн сургалт; - Давтан сургалтыг жил бүр зохион байгуулах.
Эстони	<ul style="list-style-type: none"> - Гэмт хэрэгт холбогдоогүй тодорхойлолт 	-
Япон	<ul style="list-style-type: none"> - Гэмт хэрэгт холбогдоогүй тодорхойлолт (20 жилийн мэдээллийг багтаах) 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхдийг хүчирхийллээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх сургалт; - Шаардлагатай хүний нөөц бэлдэх сургалт; - Давтан сургалт.

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Судалгаанд авсан улс орнууд хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүст нийтлэгээр гэмт хэрэгт холбогдоогүй тухай лавлагааг шаарддаг бол Австрали Улсад Хүүхэдтэй ажиллах зөвшөөрөл (Working with Children Check) (Australian Criminal Intelligence Commission, 2025) авах шаардлагатай төдийгүй 5 жил тутам шинэчлэх шаардлагатай байна.

Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтан болон хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүсийн мэргэжил, туршлагад тавигдах шаардлага, заавал хамрагдах сургалт, давтан сургалтын тухайд Австрали, Өмнөд Солонгос, Япон улсууд хуулиараа тодорхой зохицуулсан байна. Улс орнууд нийтлэгээр хүүхдийн хүчирхийллийн сэжигтэй тохиолдлыг мэдээлэх үүргийн сургалтыг заавал зохион байгуулахын зэрэгцээ олон нийтийг мэдээллээр хангах үйл ажиллагааг зохион байгуулж байна.

ТАВ. ХҮҮХЭД ХАМГААЛЛЫН МЭРГЭЖЛИЙН АЖИЛТНЫГ БЭЛТГЭХ, СУРГАХ, ДАВТАН СУРГАХ ТОГТОЛЦОО

5.1. Австрали

Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтан (Child Protection Officer)-д тавигдах шаардлага нь муж бүрийн хууль тогтоомжид өөрөөр заагдсан бөгөөд мэргэжил, туршлагын хувьд тодорхой шаардлагууд тавигддаг байна. Тухайлбал, хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтан нь дор дурдсан мэргэжлүүдийн аль нэгийг эзэмшсэн, бакалавр болон түүнээс дээш зэрэгтэй байх шаардлагатай:

- Нийгмийн ажилтан
- Хүмүүнлэгийн ажилтан
- Сэтгэл судлаач
- Боловсролын ажилтан
- Зан үйлийн судлаач (Абориген уугуул иргэдийн зан үйлийн асуудлыг судлах зорилготой).

Зарим мужуудад Хүүхэд, өсвөр насныхан, гэр бүлүүдэд туслалцаа үзүүлэх 4-р зэргийн эрх (Certificate IV in Child, Youth, and Family Intervention - CHC40321) мэргэжлийн үнэмлэх бүхий сургалтыг холбогдох ажлын туршлагатай хослуулан хүлээн зөвшөөрдөг байна. Тус сургалтанд хамрагдсанаар гэрээсээ тусдаа, эрсдэлтэй нөхцөлд байгаа хүүхдүүд, өсвөр насныхан, түр байрлах газар болон асрамжийн газар байгаа хүүхдүүд, асуудалтай байгаа гэр бүлүүдэд зөвлөгөө өгөх, шаардлагатай тусламж үзүүлэх чадвар эзэмшинэ (Australian Government, 2025).

Хүүхэд хамгааллын ажилтнууд нь жил бүрийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд заавал хамрагдах шаардлагатай. Ингэснээр мэргэжлийн ур чадвараа сайжруулах, хууль эрх зүйн өөрчлөлт болон хүүхэд хамгааллын сайн туршлагуудтай танилцах боломжтой болдог байна. (Ерес, 2025)

5.2. Герман

Герман Улсад “Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”⁷⁸-ийн 72-р зүйлд Хүүхэд хамгаалах газрууд нь хүүхэд хамгааллын чиглэлээр тусгай ур чадвар бүхий мэргэжилтнүүдийг ажиллуулах шаардлагатай. Мөн хуулийн 73-р зүйлд сайн дурын ажилтнуудад сургалт явуулж, дэмжлэг үзүүлж ажиллана гэж тус тус заасан байна. Хуульд тодорхой ур чадварын талаар зохицуулаагүй байна.

2018 онд Хүүхэд хамгаалах газарт хүүхэд хамгааллын мөрдөн шалгах ажил гүйцэтгэж байсан мэргэжилтнүүдийн 92% нь Хэрэглээний шинжлэх ухааны их сургуулийн зэрэгтэй, ихэнх нь нийгмийн ажилтан мэргэжлээр суралцсан байна (AGJ, 2010).

Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр ажилладаг нийгмийн ажилтнууд болон бусад мэргэжилтнүүдэд зориулсан тогтмол сургалтыг хууль болон орон нутгийн засаг захиргааны дүрэм, журмаар зохицуулаагүй хэдий ч Хүүхэд хамгаалах газрын удирдлагууд ажилтнуудаа тогтмол сургалтад (тухайлбал, 1 өдрийн) хамруулдаг туршлагууд байна. (EU Agency for Fundamental Rights, 2023)⁷⁹.

⁷⁸ Герман улс: “Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”. Хандах: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law?utm_source Хандсан: 2025.03.15

5.3. Польш

“Нийгмийн тусламжийн тухай хууль”⁸⁰ болон “Гэр бүл, асран хамгааллын тухай хууль”⁸¹-д зааснаар хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэх ажилтнууд буюу Нийгмийн ажилтан, Гэр бүлд тусламж үзүүлэх ажилтнууд (Family assistants) нь дараах шаардлагыг хангасан байх. Үүнд:

- Нийгмийн ажилтан, багш, сурган хүмүүжүүлэгч, сэтгэл судлал, социологи зэрэг мэргэжлээр дээд боловсрол эзэмшсэн байх;
- Гэр бүлийн туслах ажилтны хувьд мэргэжлийн боловсрол эзэмшсэн болон тодорхой туршлагатай байх.

Хүүхэд хамгааллын ажилтнуудад зориулсан тогтмол сургалтын талаар хуульд тодорхой зохицуулалт байхгүй боловч бүсийн нийгмийн бодлогын төвүүд, орон нутгийн захиргааны байгууллагууд болон Төрийн бус байгууллагууд хүүхдийн хүчирхийллийг илрүүлэх, хүүхдийн хүчирхийлэл болон гэр бүлийн хүчирхийллийг мэдээлэх “Хөх карт”-ын талаарх танилцуулга, салбар хоорондын хамтын ажиллагаа, хүчирхийллийн эсрэг хууль зүйн болон сэтгэл зүйн дэмжлэг хэрхэн үзүүлэх талаарх сургалтуудыг зохион байгуулдаг байна.⁸²

Харин Гэр бүл, асран хамгааллын тухай хуулийн 12-р зүйлд зааснаар Гэр бүлийн туслах ажилтан (Family assistant)-ууд нь мэргэжлийн ур чадвараа тогтмол дээшлүүлэх, сургалтад хамрагдах болон өөрөө суралцаж байх үүрэгтэй байна.⁸³

5.4. Өмнөд Солонгос

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”⁸⁴ болон “Нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний тухай хууль”⁸⁵-д зааснаар хүүхэд хамгааллын ажилтан нь Нийгмийн ажилтны мэргэжлийн үнэмлэхтэй мөн тодорхой хугацааны дадлага туршлагатай байх шаардлагатай. Хүүхдийн эрхийн үндэсний төв нь хүүхэд хамгааллын мэргэжилтнүүдийг сургах, чадавхжуулахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд дараах чиг үүргүүдийг хэрэгжүүлж ажиллана:

- Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, хэрэгжилтийг хянах;
- Хүүхэд хамгаалах төвийн ажилтнууд, хүүхдийг хүчирхийллээс хамгаалах байрны ажилтнууд болон хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх захиргааны алба хаагчдад ажлын байран дээрх сургалтыг тодорхой давтамжтай явуулах;
- Олон нийтэд зориулсан хүүхэд хамгааллын боловсрол, мэдээлэл түгээх ажлыг хариуцан зохион байгуулах зэрэг болно.

⁸⁰ Польш улс “Нийгмийн тусламжийн тухай хууль” Хандах:

https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=67877 Хандсан 2025.03.11

⁸¹ Польш улс, “Гэр бүл болон асран хамгааллын тухай хууль”. Хандах:

https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=90156&utm_source Хандсан: 2025.03.10

⁸² Польш улс, Mapping child protection systems in the EU Poland Хандах:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl_report_mapping_child_protection_systems_2023.pdf Хандсан 2025.03.11

⁸³ https://natlex.ilo.org/dyn/natlex2/r/natlex/fe/details?p3_isn=89639

⁸⁴ Өмнөд Солонгос улс, “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=7670&lang=ENG Хандсан: 2025.03.14

⁸⁵ Өмнөд Солонгос улс, “Нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний тухай хууль”. Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=54796&lang=ENG Хандсан: 2025.03.14

5.5. Эстони

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”⁸⁶-ийн 18, 19, 20-р зүйлүүдэд Хүүхэд хамгааллын ажилтны талаар зохицуулсан байна. Хүүхэд хамгааллын ажилтнуудад тавигдах шаардлагад:

- (1) Хүүхэд хамгааллын ажилтан нь мэргэжлийн ур чадвар болон дээд боловсрол эзэмшсэн байх ёстой;
- (2) Хүүхэд хамгааллын албан тушаалд томилогдсоноос хойш хоёроос доошгүй жилийн дотор хүүхэд хамгааллын чиглэлээр мэргэшсэн нийгмийн ажилтны мэргэжлийг эзэмших ёстой.”

2011 онд Нийгмийн хамгааллын яам Орон нутгийн захиргааны нэгж бүрд 1000 хүүхэд тутам 1 хүүхэд хамгааллын ажилтан ажиллуулах зорилтыг тавьсан байна.⁸⁷

5.6. Япон

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”⁸⁸, “Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль”⁸⁹ болон Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, халамжийн яамнаас баталсан “Хүүхэд хамгаалах байгууллагын үйл ажиллагаа болон барилга байгууламжид тавигдах стандарт”⁹⁰-д хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтнуудад шаардагдах мэргэжил, мэргэшил, сургалтын талаар тус тус зохицуулсан байна.

“Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”-ийн 12.3-р зүйл⁹¹.

(2) Хүүхэд хамгаалах төвийн захирал дараах шаардлагуудын аль нэгийг хангасан байна:

- (i) Сэтгэцийн эрүүл мэндийн талаар мэдлэг, туршлагатай эмч;
- (ii) Сэтгэл судлаач байх, эсхэл их сургуульд түүнтэй дүйцэхүйц мэргэжлээр төгссөн хүн;
- (iii) Эрх бүхий нийгмийн ажилтан;
- (iv) хүүхэд хамгааллын чиглэлээр 2 ба түүнээс дээш жил ажилласан ажилтан эсхүл Хүүхэд хамгааллын ажилтны эрх авсны дараа Хүүхэд хамгаалах төвд 2 ба түүнээс дээш жил ажилласан туршлагатай ажилтан;
- (v) Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, халамжийн яамны журамд зааснаар дээрх шаардлагыг хангасан, эсхүл түүнээс илүү чадвартай гэж үзсэн хүн.

(3) Хүүхэд хамгаалах төвийн захирал нь Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, халамжийн сайдын тогтоосон стандартын дагуу сургалтад хамрагдах шаардлагатай.

(4) Хүүхэд хамгаалах төвийн эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, боловсрол, нийгэм, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үнэлгээ хийх ажилтнууд нь 2 (i)-д заасны дагуу Сэтгэцийн эрүүл мэндийн талаар

⁸⁶ Эстони улс, “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”. Хандах:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506052015001/consolide> Хандсан 2025.02.24

⁸⁷ Эстони улс, Mapping child protection systems in the EU Estonia. Хандах:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/ee_report_mapping_child_protection_systems_2023.pdf Хандсан 2025.02.25

⁸⁸ Япон улс “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”

Хандах: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/11/en#je_ch1sc3 Хандсан 2025.02.27

⁸⁹ Япон улс “Хүүхдийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль”

Хандах: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4033/en> Хандсан 2025.02.27

⁹⁰ Япон улс “Хүүхэд хамгаалах байгууллагын үйл ажиллагаа болон барилга байгууламжид тавигдах стандарт”

Хандах: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4034/en#je_ch1 Хандсан 2025.02.27

⁹¹ Япон улс, Эрх бүхий нийгмийн ажилтан Хандах: https://www.mhlw.go.jp/english/wp/wp-hw3/dl/8-11.pdf?utm_source Хандсан 2025.02.27

мэдлэг, туршлагатай эмч эсхүл түүнтэй дүйцэхүйц мэргэжилтэй хүн, (ii) Сэтгэл судлаач буюу их сургуулийг түүнтэй дүйцэхүйц мэргэжлээр төгссөн хүн.

(5) Хүүхэд хамгаалах төвийн зөвлөгөө өгөх, мөрдөн шалгалт явуулах эрх бүхий ажилтан нь Хүүхэд хамгаалах төвийн ажилтанд тавигдах ур чадварын шаардлагыг хангасан хүн байна.

13-р зүйл. Хүүхэд хамгааллын ажилтан нь дараах мэдлэг, туршлага бүхий байна.

(i) Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын шийдвэрт зааснаар Хүүхэд хамгааллын ажилтан болон хүүхэд хамгааллын байгууллагын ажилтныг бэлтгэх сургууль эсвэл бусад сургалтын байгууллагыг төгссөн хүн;

(ii) Сэтгэл судлал, сурган хүмүүжүүлэх ухаан, социологи болон түүнтэй адилтгах мэргэжлээр суралцаж төгссөн, хүүхэд хамгаалах болон бусад халамжийн байгууллагад хүүхэд, бусад халамж шаардлагатай иргэдэд зөвлөгөө өгөх, туслалцаа үзүүлэх чиглэлээр 1 ба түүнээс дээш жил ажилласан туршлагатай хүн;

(iii) Эмч;

(iii) Эрх бүхий нийгмийн ажилтан;

(iv) Хүүхэд хамгааллын байгууллагад 2 ба түүнээс дээш жил нийгмийн халамжийн ажилтнаар ажилласан хүн;

(v) Дээрх заалтуудад дурдсан мэдлэг, туршлага бүхий хүмүүстэй дүйцэх буюу илүү мэдлэг, туршлагатай гэж хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүн байна.

Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас хүүхэд хамгааллын ажилтан бэлтгэх, сургах ерөнхий бодлогыг тодорхойлох бөгөөд орон нутгийн захиргааны байгууллага бүс нутгийн онцлог хэрэгцээндээ тохируулан, үндэсний стандартыг мөрдлөг болгон хүүхэд хамгааллын ажилтныг давтан сургах сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй. Энэ нь орон нутгийн тулгамдсан асуудлуудыг уян хатан байдлаар шийдвэрлэх боломжийг бүрдүүлж, хүүхэд хамгааллын ажилтнууд өөрсдийн харьяа нутаг дэвсгэрт хүүхэд хамгааллын онцгой асуудлуудыг үр дүнтэй шийдвэрлэх шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар эзэмшихэд тусалдаг байна.⁹²

5.7. Тавдугаар бүлгийн үр дүн

Улс орнууд дахь хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтанд тавигдах шаардлага, үүнд, мэргэжил, мэргэшил, тодорхой ур чадвар болон заавал хамрагдах сургалтын талаар хүснэгтээр нэгтгэн харууллаа.

Хүснэгт 5: Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтанд тавигдах шаардлага, сургалт

Улс	Тавигдах шаардлага	Сургалт
Австрали	<ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтан - Хүмүүнлэгийн ажилтан - Сэтгэл судлаач - Боловсролын ажилтан - Зан үйлийн судлаач <p>мэргэжлийн бакалавр болон түүнээс дээш зэрэгтэй байх.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд, өсвөр насныхан, гэр бүлүүдэд туслалцаа үзүүлэх 4-р зэргийн эрх (Certificate IV in Child, Youth, and Family Intervention - CHC40321) <p>мэргэжлийн үнэмлэх бүхий сургалт;</p>

⁹² Япон улс, Child Abuse Prevention and Treatment Act.

Хандах: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4033/en>. Хандсан 2025.02.27

		- жил бүрийн мэргэжил дээшлүүлэх давтан сургалт.
Герман	- Хүүхэд хамгааллын тусгай ур чадвар эзэмшсэн байх.	- Хуулиар зохицуулаагүй хэдий ч хүүхэд хамгаалах газрын удирдлагууд ажилтнуудаа тогтмол сургалтад хамруулдаг.
Польш	<ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтан, багш, сурган хүмүүжүүлэгч, сэтгэл судлал, социологи зэрэг мэргэжлээр дээд боловсрол эзэмшсэн байх; - Гэр бүлийн туслах ажилтны хувьд мэргэжлийн боловсрол эзэмшсэн болон тодорхой туршлагатай байх. 	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд, гэр бүлийн хүчирхийллийг мэдээлэх “Хөх карт” танилцуулга; - Салбар хоорондын хамтын ажиллагааны талаар сургалт; - Хүчирхийллийн эсрэг хууль зүйн болон сэтгэл зүйн дэмжлэгийн талаарх сургалт; - Гэр бүлийн туслах ажилтнууд мэргэжлийн ур чадвараа тогтмол дээшлүүлэх, сургалтад хамрагдах, өөрөө суралцаж байх.
Өмнөд Солонгос	- Нийгмийн ажилтны мэргэжлийн үнэмлэхтэй, тодорхой хугацааны дадлага, туршлагатай байх.	- Хүүхдийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхэд хамгааллын сургалт.
Эстони	<ul style="list-style-type: none"> - Мэргэжлийн ур чадвар болон дээд боловсрол эзэмшсэн байх; - Томилогдсоноос хойш хоёроос доошгүй жилийн дотор хүүхэд хамгааллын чиглэлээр мэргэшсэн нийгмийн ажилтны мэргэжлийг эзэмших. 	Сургалт, давтан сургалтын талаар мэдээлэл байхгүй байна.
Япон	<ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, хүүхдийн хөгжлийн мэргэжилтэй; - хүүхэд, гэр бүлийн асуудлаар мэргэшсэн, үнэлгээ хийх арга зүй болон сэтгэлзүйн зөвлөгөө өгөх чиглэлээр тусгай бэлтгэл, сургалтад хамрагдсан байх. 	- Орон нутгийн захиргааны байгууллага бүс нутгийн онцлог хэрэгцээндээ тохируулан, үндэсний стандартыг мөрдлөг болгон хүүхэд хамгааллын ажилтныг давтан сургах сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар.

Улс орнууд нийтлэгээр хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтан нь Нийгмийн ажилтан байх, дээд боловсрол эзэмшсэн байх, хүүхэд хамгаалал болон зарим тохиолдолд гэр бүлийн асуудлаар мэргэшсэн байх шаардлагуудыг хуулиараа зохицуулсан байна.

Австрали, Япон улсын хувьд хүүхэд хамгааллын мэргэжилтэнд шаардлагатай мэдлэг, мэдээлэл олгох, заавал хамрагдах сургалт болон давтан сургалт, хугацаа зэргийг нарийвчлан хуульчилсан бол Польш улсад Гэр бүлийн асуудлаар туслах ажилтан нь мэргэжлийн ур чадвараа тогтмол дээшлүүлэх, сургалтад хамрагдах болон өөрөө суралцаж байх үүргийг тус тус хуульчилсан байна.

ЗУРГАА. САНХҮҮЖИЛТИЙН ЭХ ҮҮСВЭРИЙН ТӨРӨЛ, АНГИЛАЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧИД САНХҮҮЖИЛТ ОЛГОХОД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА, САНХҮҮЖИЛТИЙГ ШИЙДВЭРЛЭХ МӨН ТАЙЛАГНАХ МЕХАНИЗМ.

6.1. Австрали

Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний санхүүжилт нь муж, орон нутгийн төсвөөс голлон, нийгмийн үр нөлөөний бонд (Social impact bonds) (SVA innovators for good, 2022), хандивын санхүүжилт зэрэг эх үүсвэрээс бүрддэг байна. Түүнчлэн Холбооны засгийн газраас хүүхэд хамгааллын чиглэлээр хэрэгжүүлж буй хүүхдийн хүчирхийллийг таслан зогсоох эрт үеийн оролцоо, уугуул иргэдэд зориулсан дэмжлэг зэрэг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх тусгай хөтөлбөрүүдэд зориулан нэмэлтээр санхүүжилт олгодог (Department of Social Services, 2025).

Төвлөрсөн бус тогтолцоотой тул санхүүжилтийн шаардлагууд нь муж бүрд харилцан адилгүй байна.

Австралийн Холбооны засгийн газар нь хүүхэд хамгаалал, гэр бүлийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны хүрээнд ТББ болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудтай хамтран, тодорхой шалгуурын үндсэн дээр санхүүжилт, татаас олгодог.

Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр төрөөс санхүүжилт авч буй холбооны байгууллагууд Холбооны Хүүхэд хамгааллын зарчимд (National Office for Child Safety, 2025) заасан хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах шаардлагуудыг санхүүжилтийн гэрээнд заасны дагуу заавал биелүүлэх үүрэгтэй. Үүнд:

- Жил бүрийн хүүхдийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээ хийлгэх;
- Ажилтнуудаа тогтмол сургалтад хамруулах;
- Хүүхдэд аюулгүй байгууллагууд Үндэсний хэмжээнд баримтлах зарчмыг баримталж ажиллах;
- Жилийн үйл ажиллагааны тайлан гаргах.

Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэх гуравдагч этгээдүүдийн (third entities) хувьд үйл ажиллагааны онцлог, хүүхэдтэй харьцах түвшин зэрэг нь харилцан адилгүй байх хэдий ч тавигдах шаардлага ерөнхийдөө ижил байна. Гуравдагч этгээдүүд гэрээний үндсэн дээр зарим чиг үүргээ бусад байгууллагаар гүйцэтгүүлэх боломжтой бөгөөд ингэхдээ хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллах үүрэгтэй (National Office for Child Safety, 2025).

Өмнөд Австрали мужийн хувьд, Хүүхэд хамгаалах газар болон Үйлчилгээ үзүүлэгч хооронд байгуулдаг Ашгийн бус санхүүжилтийн гэрээ (Not for Profit Funded Agreement)⁹³-нд, олгогдсон хөрөнгийг зохих ёсоор ашиглах нөхцөлийг хангах зорилгоор хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэгчид нь улирал тутам болон жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг, хүлээн авсан хөрөнгө, санхүүжилтийн зарцуулалтын хамт гаргах үүрэгтэй гэсэн байна (Government of South Australia, 2025).

Олон нийтийн ашгийн бус ТББ-ууд нь тодорхой төрлийн татваруудаас чөлөөлөгдөж байна. Дараах нөхцөлд орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөнө. Үүнд:

- Австралийн буяны болон ашгийн бус байгууллагын хороонд (Australian Charities and Not-for-profits Commission, n.d.) бүртгэлтэй байх.
- Австралийн татварын албанаас (ATO) орлогын татвараас чөлөөлөгдсөн хэмээн баталгаажсан байх (Australian Taxation Office, n.d.).

⁹³ Австрали улс: Ашгийн бус санхүүжилтийн гэрээ Хандах: <https://www.acnc.gov.au/for-charities/start-charity/not-for-profit> Хандсан 2025.03.07

Бүртгэлтэй ашгийн бус олон нийтийн байгууллагууд нь зарим төрлийн үйлчилгээг НӨАТ-аас чөлөөлөх болон НӨАТ-ын буцаан олголт авах эрхтэй байна (Australian Charities and Not-for-profits Commission, n.d.).

Орлогын албан татварын үнэлгээний тухай хуулийн 30-р хэсэгт зааснаар⁹⁴ Татварын хөнгөлөлттэй хандив авагч (Deductible Gift Recipient)-статустай байгууллага нь татварын хөнгөлөлттэй хандив хүлээн авах боломжтой байна.

Нийгмийн халамжийн болон эрүүл мэнд дэмжигч байгууллагууд нь ажилтанд ногдох 30.000 AUD хүртэл Цалингийн нэмэгдлээс тооцох албан татвар (Fringe Benefits Tax)-аас чөлөөлөгдөнө (Australian Taxation Office, n.d.) гэж тус тус зохицуулжээ.

6.2. Герман

“Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”⁹⁵-ийн 70f-д зааснаар Орон нутгийн захиргаа нь орон нутгийн өөрөө удирдах эрх болон төсвийн бие даасан байдлаас шалтгаалан тухайн орон нутгийнхаа хүүхэд, залуучуудын хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг санхүүжүүлнэ. Төсвийг хуваарилах зорилгоор Орон нутгийн хүүхэд залуучуудын үйлчилгээний хороо байгуулагддаг байна. Татварын орлогоос хамаарч орон нутгийн хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний төсөв харилцан адилгүй байдаг.

Германы нийгмийн халамж, хамгааллын үйлчилгээг төрийн бус байгууллагуудаар гүйцэтгүүлсээр ирсэн уламжлалтай. Нийгмийн тухай хуулийн 8-р бүлгийн 74-р зүйлээр улсын болон орон нутгийн байгууллагууд нь хүүхэд хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах сайн дурын байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжих тухай заасан бөгөөд тодорхой шаардлагын үндсэн дээр санхүүжилт олгохоор заажээ. Үүнд:

- Мэргэжлийн шалгуур, чанарын стандартыг хангаж ажиллах;
- Санхүүжилтийг зохистой, үр ашигтай зарцуулах;
- Ашгийн төлөө бус, хандивын зорилготой үйл ажиллагаа явуулдаг байх;
- Өөрийн зүгээс санхүүгийн болон бусад зохих хувь нэмрийг оруулдаг байх зэрэг болно.

Урт хугацааны санхүүжилт авахын тулд тухайн байгууллага нь тус хуулийн 75-р зүйлд заасны дагуу доод тал нь 3 жилийн хугацаанд бие даан хүүхэд залуучуудын халамжийн үйлчилгээ үзүүлсэн байх шаардлагатай. Мөн хуулийн 79-р зүйлд санхүүжилт авч буй байгууллагууд нь:

- Үйлчилгээний чанарыг тогтмол үнэлэх, сайжруулах;
- Хяналтын тогтолцоог хэрэгжүүлэх;
- Үйл ажиллагааны үр дүнг тайлагнах шаардлагатай гэж заасан байна.

Мужийн засгийн газраас орон нутгийн хүүхэд хамгаалах газруудад нэмэлт санхүүжилт олгохын зэрэгцээ төрийн бус хүүхэд хамгааллын байгууллагуудыг бүрэн санхүүжүүлдэг байна. Зарим төрийн бус хүүхэд хамгааллын байгууллага, тухайлбал, Германы Хүүхэд хамгааллын нийгэмлэг нь улсын төсвийн санхүүжилтийн зэрэгцээ

⁹⁴ Австрали улс: Income tax assessment act. Хандах: https://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/cth/consol_act/itaa1997240/. Хандсан 2025-04-10.

⁹⁵ Герман улс: “Хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хамгаалах тухай хууль”. Хандах: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law?utm_source Хандсан: 2025.03.15

гишүүнчлэлийн хураамж, хувийн хандив, тусламжийг үйл ажиллагаандаа зарцуулдаг байна.⁹⁶

Татварын тухай хуулийн 51-р зүйлд⁹⁷ олон нийтийн ашиг сонирхолд, хүмүүнлэгийн болон шашны зорилгод шууд ба онцгойлон үйлчилж буй хуулийн этгээдүүдэд татварын хөнгөлөлт олгохоор заасан байна.

Тус хуулийн 52.4, 53, 55-р зүйлд хүүхэд, залуус, ахмад настнуудад туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх болон хүмүүнлэгийн үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж буй бол татварын хөнгөлөлтөд хамрагдахаар тус тус заажээ. Үүнд: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар болон орон нутгийн бизнесийн татвараас чөлөөлөгдөнө. Мөн хөнгөлөлттэй хувь хэмжээгээр НӨАТ төлөх боломжтой байна. (Int Center for Not for profit law, n.d.)

ААНОАТ-ын тухай хуулийн 9.1-т зааснаар олон нийтийн ашгийн бус байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжин аж ахуйн нэгжүүдийн өгсөн дараах хэмжээний хандив нь татвараас хасагдах боломжтой байна. Үүнд:

- Жилийн нийт орлогын 20 хувиас хэтрэхгүй;
- Жилийн нийт борлуулалтын орлого болон ажилчдын цалингийн зардлын нийлбэрийн 0.4 хувиас хэтрэхгүй байхаар зохицуулжээ (Winheller, n.d.).

6.3. Польш

Гэр бүлийг дэмжих, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлдэг анхан шатны нэгж буюу Нийгмийн тусламжийн төв, Хямралын үеийн түр хамгаалах төв, Нийгмийн тусламжийн асрах байр болон Мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх төв, Хүүхэд асрах төвүүд нь холбогдох орон нутгийн болон улсын төсөв, зорилтот татаас (earmarked subsidy), Европын Холбооны сан, тодруулбал, Европын Нийгмийн сан (European Social Fund Plus), Европын бүс нутгийн хөгжлийн сан (European Regional Development Fund) -аас тус тус санхүүжилт авдаг байна.⁹⁸

“Төрийн санхүүжилтийн тухай хууль” (Act on Public Finance 2009)⁹⁹-д заасны дагуу улсын төсвөөс санхүүжилт авч буй байгууллагууд нь улирал тутам болон жилийн санхүүгийн тайлангаа гаргах үүрэгтэй. Дээрх байгууллагуудын хувьд орон нутгийн захиргаанд тайлангаа гаргаж өгөх үүрэгтэй. Бүсийн аудитын танхимаас санхүүгийн шалгалтыг явуулна.

Ашгийн бус олон нийтийн байгууллага нь дараах татвар, тэтгэмжээс чөлөөлөгддөг байна. (Int Center for Not for profit law, n.d.) Үүнд:

- Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар
- Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар
- Иргэний хуульд хамаарах гэрээ хэлцлийн хураамж
- Тамга тэмдгийн хураамж. Мөн тодорхой нөхцөлөөр НӨАТ-аас чөлөөлөгддөг байна.

Ашгийн бус байгууллагад шилжүүлсэн хандивын:

- Хувь хүн – нийт орлогын 6% хүртэл;
- Аж ахуйн нэгж – нийт орлогын 10% хүртэл, татвар ногдуулах орлогоос хасаж тооцох боломжтой байна.

⁹⁶ Герман улс: Mapping child protection systems in the EU Germany. Хандах: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/de_report_mapping_child_protection_systems_2023.pdf Хандсан 2025.03.15

⁹⁷ Герман улс: Fiscal code. Хандах: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_ao/englisch_ao.html#p0436. Хандсан 2025-04-10.

⁹⁸ Польш улс: Mapping child protection systems in the EU Poland Хандах: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl_report_mapping_child_protection_systems_2023.pdf Хандсан 2025.03.11

⁹⁹ Польш улс: “Төрийн санхүүжилтийн тухай хууль” Хандах: <https://www.global-regulation.com/translation/poland/2986290/the-act-of-27-august-2009.-public-finance.html> Хандсан 2025.03.11

6.4. Өмнөд Солонгос

Тус улсад хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг улсын төсөв, нийгмийн халамжийн сан (Ministry of Health and Welfare, n.d.) болон хувийн хандив, тусламжаар санхүүжүүлдэг байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 47-р зүйлд зааснаар Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам нь хүүхэд хамгаалах төвүүдийн үйл ажиллагааны үнэлгээг 3 жил тутам явуулна. Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам болон орон нутгийн захиргааны байгууллага нь тухайн орон нутаг дахь хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны хэрэгцээ, шаардлага, хүүхэд хамгаалах төвийн үйл ажиллагааны үнэлгээ, төсвийн хүртээмж зэргээс хамааран санхүүжилтээ хуваарилдаг байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 6-р бүлэгт хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний санхүүжилтийн талаар зохицуулсан байна. Дараах байгууллага болон хувь хүнд санхүүжилт олгох тухай заажээ. Үүнд:

- Хүүхдийн халамжийн байгууллагууд (жишээ нь: хүүхдийн асрамжийн газар, өдөр өнжүүлэх төв гэх мэт);
- Гэр бүлийн асрамжийн төвүүд;
- Хамгаалалт шаардлагатай ач, зээгээ өсгөж буй өвөө, эмээ нар;
- Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж буй орон нутгийн захиргааны нэгжүүд (жишээ нь, муж/дүүргийн түвшний байгууллагууд);
- Хүүхдийн халамж, хамгааллын үйлчилгээг хариуцан гүйцэтгэж буй бусад этгээдүүд.

Санхүүжилт олгоход дараах шаардлагууд тавигдана:

- Санхүүжилтийг зөвхөн хүүхдийн халамжийн зориулалтаар ашиглах (жишээ нь: асаргаа, боловсрол, хүүхэд хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зэрэг);
- Санхүүжилт олгох үед тогтоосон нөхцөлийг мөрдөх;
- Санхүүгийн хууль бус болон зохисгүй ашиглалтаас зайлсхийх;
- Хүүхдийн халамжийн үйл ажиллагаанаас хувийн ашиг хонжоо олохгүй байх;
- Орон нутгийн захиргааны байгууллагын шаардсанаар ашиглаагүй үлдсэн эсвэл зохисгүй зарцуулсан хөрөнгийг буцаах;
- Хуульд заасны дагуу үйл ажиллагаа явуулах зэрэг болно.

Тус хуулийн 61-р зүйлд дээрх шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд санхүүжилтийг албадан буцаан төлүүлэхээр заажээ.

Хуулийн 63-р зүйлд хүүхдийн халамжийн байгууллагын хүүхэд хамгааллын зориулалтаар ашиглаж буй барилга, газар болон тэдгээрийг байгуулж, ажиллуулахад гарсан зардлыг Онцгой татварын хөнгөлөлтийн тухай хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомжийн дагуу татвар болон бусад олон нийтийн төлбөрөөс чөлөөлөх тухай заажээ.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын татварын тухай хуулийн 51-р зүйлд¹⁰⁰ олон нийтийн төлөө үйл ажиллагаа явуулдаг хуулийн этгээдийн хүлээн авсан хандив зэрэг тодорхой төрлийн орлогыг татвараас чөлөөлнө.

Нэмүү өртгийн албан татварын тухай хуулийн 26-р зүйлээр¹⁰¹ боловсрол, эрүүл мэнд, нийгмийн халамж зэрэг чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ашгийн бус байгууллагуудын үзүүлж буй үйлчилгээ нь НӨАТ-аас чөлөөлөгдөж болно.

¹⁰⁰ Өмнөд Солонгос улс: Corporate Tax Act. Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=54783&lang=ENG Хандсан 2025-04-10.

¹⁰¹ Өмнөд Солонгос улс: Value Added Tax Act. Хандах:

https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawViewContent.do?hseq=28539 Хандсан 2025-04-10.

Татварын онцгой тохиолдлыг зохицуулах тухай хуулиар¹⁰² нийгмийн халамжийн үйлчилгээний бизнес эрхэлж байгаа жижиг, дунд аж ахуйн нэгжүүд, сайн дурын байгууллагууд болон бусад байгууллагуудын татварын хөнгөлөлт эдлэх нөхцөлийг тус тус зохицуулсан байна.

Амьжиргааг дэмжих, гамшгийн үеийн тусламж болон хүүхдийн халамжийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ашгийн төлөө бус байгууллагууд татвараас чөлөөлөгддөг байна (Crossroads' Global Hand, n.d.).

6.5. Эстони

“Улсын төсвийн тухай хууль” (State Budget Act)¹⁰³ болон Засгийн газраас тогтоосон хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжүүлэх, хянах, үнэлэх, тайлагнах журмын дагуу хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг улсын төсвөөс санхүүжүүлдэг байна. “Нийгмийн халамжийн тухай хууль”¹⁰⁴-ийн 155-р зүйлд зааснаар хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлдэг төрийн бус байгууллагуудыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр заажээ. Мөн эдгээр байгууллага нь хувийн хандив авах боломжтой.

2022 оны улсын төсөвт хүүхэд хамгааллын дараах төрлийн үйлчилгээнд санхүүжилт олгогдсон байна. Хүүхэд, гэр бүлийн хөтөлбөр (Нийгмийн хамгааллын яамны төсөв):

- Хүүхэд асран хамгаалах үйлчилгээний зохион байгуулалт;
- Тусгай хэрэгцээт хүүхдэд зориулсан үйлчилгээний зохион байгуулалт;
- Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт;
- Хүүхэд, гэр бүлд зориулсан хохирогчийг дэмжих үйлчилгээ;
- Гэр бүлийн эвлэрүүлэн зуучлах үйлчилгээ;
- Эрсдэлт бүлгийн хүүхэд, залуучуудад зориулсан үйлчилгээ;
- Эцэг эхийн ур чадвар хөгжүүлэх сургалт зэрэг болно.

Нэмүү өртгийн албан татварын тухай хуулийн¹⁰⁵ 16-р зүйлд, нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа тохиолдолд татвараас чөлөөлөгдөхөөр заажээ.

Орлогын албан татварын тухай хуулийн 49-р зүйлд зааснаар, аж ахуйн нэгжүүд нь татварын хөнгөлөлт эдлэх эрхтэй ашгийн төлөө бус холбоо, нийгэмлэг, сангуудын албан ёсны жагсаалтад багтсан байгууллагуудад татварын чөлөөлөлттэйгээр хандив өгөх боломжтой байна.¹⁰⁶

Хандивлагч аж ахуйн нэгж нь дараах хувилбараас сонгон татвараас чөлөөлөгдөх боломжтой:

- Өмнөх жилийн ашгийн 10% хүртэл эсвэл
- Тухайн жилийн ажиллагсдын цалингийн зардлын (нийгмийн даатгалд хамрагдсан төлбөрийн) 3% хүртэл. Үүнээс давсан хандиваас орлогын албан татварыг суутгана (Int center for Not for profit law, n.d.).

¹⁰² Өмнөд Солонгос улс: Act on Restriction on special cases concerning taxation. Хандах: https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=43262&lang=ENG Хандсан 2025-04-10.

¹⁰³ Эстони улс: “Улсын төсвийн тухай хууль” Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/516012019011/consolide> Хандсан 2025.02.25

¹⁰⁴ Эстони улс: “Нийгмийн халамжийн тухай хууль” Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042016001/consolide> Хандсан 2025.02.25

¹⁰⁵ Эстони улс: Value-added tax act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530012019003/consolide>. Хандсан 2025-04-10.

¹⁰⁶ Эстони улс: Income tax law. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530012014003/consolide>. Хандсан 2025-04-10.

Хувь хүмүүс хандив өгсөн тохиолдолд тухайн жилдээ өгсөн хандивын хэмжээнээс 1,200 евро хүртэлх дүнг орлогын албан татвараас суутгуулах боломжтой.

6.6. Япон

Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд¹⁰⁷ зааснаар хүүхэд хамгаалах үйл ажиллагаатай холбогдон гарах зардлыг улсын төсөв, цаашлаад орон нутгийн төсөвт суулган муж, орон нутгийн захиргаа хуваарилна. Мужийн хүүхэд хамгааллын зөвлөл нь хүүхэд хамгаалах үйл ажиллагаанд төсөвлөсөн санхүүжилтийг хүүхэд хамгаалах төвийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн хуваарилах, хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэгтэй байна.

Хүүхэд хамгаалах төвүүд нь үйл ажиллагааныхаа үр дүнг тодорхойлохын тулд гол үзүүлэлтүүдийг хянадаг. Үүнд, хариуцсан хэргийн тоо, шийдвэрлэсэн хэргийн хувь, үйлчлүүлэгчийн сэтгэл ханамж зэрэг орно. Эдгээр үнэлгээний үр дүнг нэгтгэж, орон нутгийн захиргаанд илгээдэг бөгөөд энэ нь цаашид хүүхэд хамгааллын чиглэлээр хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, бодлогын шийдвэр, санхүүжилтийн хуваарилалтад нөлөөлдөг байна.

Хуулийн 56-2-т зааснаар ашгийн бус байгууллагууд нь улсаас татаас авах боломжтой бөгөөд дараах нөхцөлийг зөрчвөл татаасыг бүрэн эсвэл хэсэгчлэн буцаан төлөхөөр зохицуулсан байна. Үүнд:

- Татаас олгосон нөхцөлийг зөрчих;
- Хууран мэхлэх замаар татаас авах;
- Ашиг хонжоо хайх үйл ажиллагаа явуулах;
- Хууль болон холбогдох шийдвэрүүдийг зөрчих зэрэг болно.

Үндэсний татварын агентлаг болон холбогдох бусад байгууллагын зөвшөөрөл бүхий олон нийтийн ашгийн бус ТББ-ууд нь ашгийн бус үйл ажиллагаанаас олсон орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөх боломжтой байна (Japan NPO center, 2025).

Зөвшөөрөгдсөн тусгай ашгийн бус байгууллагуудад хандив өгч буй иргэн, байгууллагуудын өгсөн хандивыг тухайн байгууллагын татвараас хасч тооцно.

Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ үзүүлдэг ашгийн бус байгууллагуудын үзүүлж буй тодорхой төрлийн үйлчилгээнүүд нь НӨАТ-аас чөлөөлөгдөх боломжтой байна (Ministry of Finance, n.d.).

6.7. Зургаадугаар бүлгийн үр дүн

Судалгаанд авсан орнуудын хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний санхүүжилтийн талаарх мэдээллийг нэгтгэн доорх хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 6: Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны санхүүжилтийн эх үүсвэр, санхүүжилт олгоход тавигдах шаардлага

Улс	Санхүүжилтийн эх үүсвэр	ТББ, хувийн хэвшлийн байгууллагад санхүүжилт олгоход тавигдах шаардлага, тайлан
Австрали	<ul style="list-style-type: none">- муж, орон нутгийн төсөв;- холбооны төсвөөс нэмэлт санхүүжилт;- нийгмийн үр нөлөөний бонд;- хандив.	<ul style="list-style-type: none">- Жил бүрийн хүүхдийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээ хийлгэх;

¹⁰⁷ Япон улс: “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль”

Хандах: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/11/en#je_ch1sc3 Хандсан 2025.02.27

		<ul style="list-style-type: none"> - Ажилтнуудаа тогтмол сургалтад хамруулах; - Хүүхдэд аюулгүй байгууллагууд Үндэсний хэмжээнд баримтлах зарчмыг баримталж ажиллах; - Улирал тутам болон жилийн үйл ажиллагааны тайлан гаргах.
Герман	<ul style="list-style-type: none"> - орон нутгийн төсөв; - мужийн төсвөөс нэмэлт санхүүжилт; - ТББ-ууд улсын төсөв, гишүүнчлэлийн хураамж, хувийн хандив, тусламж. 	<ul style="list-style-type: none"> - Мэргэжлийн шалгуур, чанарын стандартыг хангаж ажиллах; - Санхүүжилтийг зохистой, үр ашигтай зарцуулах; - Ашгийн төлөө бус, хандивын зорилготой үйл ажиллагаа явуулдаг байх; - Өөрийн зүгээс санхүүгийн болон бусад зохих хувь нэмрийг оруулдаг байх.
Польш	<ul style="list-style-type: none"> - орон нутгийн төсөв; - улсын төсөв; - зорилтот татаас (earmarked subsidy); - Европын Холбооны сан. 	Улирал тутам болон жилийн эцсийн тайлан.
Өмнөд Солонгос	<ul style="list-style-type: none"> - улсын төсөв; - нийгмийн халамжийн сан; - хувийн хандив, тусламж. 	<ul style="list-style-type: none"> - Санхүүжилтийг зөвхөн хүүхдийн халамжийн зориулалтаар ашиглах (жишээ нь: асаргаа, боловсрол, хүүхэд хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зэрэг); - Санхүүжилт олгох үед тогтоосон нөхцөлийг мөрдөх; - Санхүүгийн хууль бус болон зохисгүй ашиглалтаас зайлсхийх; - Хүүхдийн халамжийн үйл ажиллагаанаас хувийн ашиг хонжоо олохгүй байх; - Орон нутгийн захиргааны байгууллагын шаардсанаар ашиглаагүй үлдсэн эсвэл зохисгүй зарцуулсан хөрөнгийг буцаан төлөх; - Хуульд заасны дагуу үйл ажиллагаа явуулах; - Тайлан, үйл ажиллагааны үнэлгээ.
Эстони	<ul style="list-style-type: none"> - улсын төсөв; - хувийн хандив, тусламж. 	Улсын төсвийн тухай хууль ¹⁰⁸ болон Засгийн газраас тогтоосон хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжүүлэх, хянах, үнэлэх, тайлагнах журмын дагуу тайлангаа гаргана.
Япон	<ul style="list-style-type: none"> - улсын төсөв; - орон нутгийн төсөв. 	Тайлан, үйл ажиллагааны үнэлгээ.

Судалгаанд авсан улс орнууд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны дийлэнх зардлыг орон нутгийн төсөв (Герман, Польш), мужийн төсвөөс дангаар болон нэмэлтээр (Австрали, Герман) улсын төсвөөс (Өмнөд Солонгос, Эстони, Япон) Холбооны төсвөөс нэмэлт санхүүжилт (Австрали) зэргээр санхүүжүүлж байна. Санхүүжилтийн тодорхой

¹⁰⁸ Эстони улс, State Budget Act. Хандах: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/516012019011/consolide> Хандсан 2025-02-27.

хувийг олон улсын байгууллага, халамжийн сан, хувийн хандив, тусламж, ТББ болон сайн дурын байгууллагуудын хувьд гишүүнчлэлийн хураамж зэргээс нэмж бүрдүүлдэг байна.

Төрийн бус байгууллага болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудад санхүүжилт олгоход тавигдах шаардлагын тухайд Австрали, Герман, Өмнөд Солонгос улсын хувьд тавигдах шалгуур ерөнхийдөө ижил буюу хүүхдийн аюулгүй байдлын стандартыг баримталж, мэргэшсэн, хүүхдэд аюулгүй хүний нөөцийг бүрдүүлж ажиллах болон санхүүжилтийг үр ашигтай зарцуулахыг шаардсан байна. Харин Герман улсын хувьд урт хугацааны санхүүжилт олгоход тухайн байгууллага нь хүүхэд хамгааллын чиглэлээр 3-аас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулсан туршлагатай байхыг шаарддаг бол Өмнөд Солонгос болон Япон улсад санхүүжилтийг зүй бусаар ашигласан тохиолдолд хэсэгчлэн болон бүрэн буцаан төлүүлэх нарийвчилсан санхүүгийн хариуцлагын нөхцөлийг хуулиараа зохицуулсан байна.

Өмнөд Солонгос улсын хувьд Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 6 дугаар бүлэгт хамгаалалт шаардлагатай ач, зээгээ өсгөж буй өвөө, эмээд нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлж байхаар хуульчилсан нь онцлогтой байна.

Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлдэг субъектүүд улирал тутам болон жилийн эцэст санхүүжилт олгож буй төрийн захиргааны байгууллагад үйл ажиллагаагаа тайлагнах үүрэг нь судалгаанд авсан орнуудад нийтлэг байна. Япон улсад Хүүхэд хамгаалах төвүүдийн үйл ажиллагааны үнэлгээ нь цаашид хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, бодлогын шийдвэр, санхүүжилтийн хуваарилалтад нөлөөлдөг байна. Польш улсын хувьд Бүсийн аудитын танхимаас санхүүгийн шалгалт явуулахаар хуульчилсан байна.

Судалгаанд авсан орнуудад олон нийтийн ашгийн бус байгууллагууд нь тодорхой татварын хөнгөлөлтүүдийг эдлэхийн зэрэгцээ аж ахуйн нэгжүүдээс эдгээр байгууллагад өгсөн хандивыг татвараас чөлөөлөх зохицуулалт нийтлэг байна.

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

Судалгаанд авсан улс орнууд төр, орон нутгийн түвшний зохион байгуулалтаар дамжуулан хүүхэд хамгааллын цогц үйлчилгээ үзүүлдэг бөгөөд мэргэжлийн хүний нөөц, олон талт оролцоог хангах, хүүхдэд ээлтэй орчныг бүрдүүлэх, хүүхдийн санал бодлыг тусгах нь тогтолцооны үндсэн зарчим болж байна. Эдгээр улс орнууд нь:

- Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай тусгай хууль, тодорхой бодлого, зорилт бүхий олон жилийн турш тогтвортой хэрэгжүүлсэн хөтөлбөртэй;
- Салбар дундын хамтын ажиллагаа, уялдаа холбоог хангасан, нарийн тодорхой чиг үүрэг бүхий төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын бүтэц, тогтолцоотой;
- Нэгдсэн мэдээллийн сан, урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээтэй;
- Мэргэшсэн хүний нөөц, санхүүгийн тогтвортой эх үүсвэртэй;
- Хүүхдийн дуу хоолойг сонсдог, оролцоог хангадаг тусгай механизмтай байна.

Тухайлбал: Герман, Польш, Эстони улсуудад хүүхдийн эрх, хүүхэд хамгааллын асуудлаар хүүхэд болон тэдний гэр бүлийн гишүүдээс ирүүлсэн санал гомдлыг хүлээн авч, шийдвэрлэх үүрэгтэй бие даасан омбудсмэний алба байгуулагдан ажиллах болсон байна. Омбудсмэн нь зөвлөгөө өгч, асуудлыг хөндөх эрхтэй байна.

Төрийн бус байгууллага нь хүүхэд хамгааллын тогтолцооны салшгүй хэсэг бөгөөд Герман, Польш, Эстони улсуудын хувьд төрийн үйлчилгээг гүйцэтгүүлэх хэлбэрээр ТББ-уудтай хамтран ажилладаг байна. ТББ-ууд нь нийтлэгээр олон нийтэд чиглэсэн урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр, хүүхдийн дуу хоолойг нийгэмд хүргэх хүүхэд төвтэй үйл ажиллагаа, зөвлөгөө өгөх, сэтгэлзүйн болон гэр бүлийг дэмжих үйлчилгээ, түр хамгаалах байр, хүүхдийн асрамжийн үйлчилгээ зэрэг хүүхэд хамгааллын нэн чухал үйлчилгээг гүйцэтгэдэг байна.

Судалгаанд авсан улс орнууд хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд хүүхдийн оролцоог нийтлэгээр дэмжиж байгаа бөгөөд бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргах түвшинд хүүхдийн саналыг тусгах албан ёсны бүтэц тогтсон байна.

Улс орнууд хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүст нийтлэгээр гэмт хэрэгт холбогдоогүй тухай лавлагаа шаардан, Австрали улсын хувьд Хүүхэдтэй ажиллах зөвшөөрлийг 5 жил тутам шинэчлэхийг хуульчилсан байна. Мөн эдгээр улс орнууд хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтнуудад нийтлэгээр мэргэжил, боловсрол, тусгай мэргэшлийн шалгууруудыг тавьдаг байна. Тухайлбал, нийгмийн ажлын чиглэлээр дээд боловсролтой, хүүхэд хамгаалал болон зарим тохиолдолд гэр бүлийн асуудлаар мэргэшсэн байх шаардлага тавигддаг. Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ажилтнууд болон хүүхдийн орчинд ажиллаж буй хүмүүсийн заавал хамрагдах сургалт, давтан сургалтыг Австрали, Япон, Польш улсад хуулиар зохицуулсан байна. Энэ нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах үйл ажиллагааг мэргэжлийн түвшинд, үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд чиглэж байна. Улс орнууд нийтлэгээр хүүхдийн орчинд ажиллах хүмүүст хүүхдийн хүчирхийллийн сэжигтэй тохиолдлыг мэдээлэх үүргийн сургалтыг зохион байгуулахын зэрэгцээ олон нийтийг мэдээллээр хангах үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг байна.

Хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаанд улсын болон орон нутгийн төсөв, зорилтот үйл ажиллагаанд төсөвлөсөн татаас, олон улсын байгууллагын санхүүжилт болон хувийн хандив тусламж зэрэг олон эх үүсвэрээс санхүүжилтээ авдаг байна. Австрали, Герман, Өмнөд Солонгос зэрэг орнууд ТББ болон хувийн байгууллагуудад санхүүжилт олгохдоо хүүхдийн аюулгүй байдлын стандарт баримтлах, мэргэшсэн, найдвартай хүний нөөц

бүрдүүлэх, мөн санхүүжилтийг үр ашигтай зарцуулахыг шаарддаг. Герман улс урт хугацааны санхүүжилтэд 3-аас доошгүй жилийн туршлага шаардаж, харин Өмнөд Солонгос, Япон улсууд санхүүжилтийн зүй бус хэрэглээний үед буцаан төлүүлэх хуулийн зохицуулалттай байна. Мөн хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэгчид нь улирал тутам болон жилийн үйл ажиллагааны тайлангаа холбогдох дээд шатны байгууллагад танилцуулж байх үүрэгтэй бөгөөд үйлчилгээ үзүүлэгчдэд тайлан, шалгалт, үнэлгээний нийтлэг шаардлага тавигддаг байна.

Олон нийтийн ашгийн бус байгууллагуудад дараах төрлийн татварын хөнгөлөлт үзүүлж байна. Бүртгэлтэй, зөвшөөрөгдсөн хуулийн этгээдүүд нь Австрали, Герман, Польш, Япон улсад ААНОАТ-аас, Герман улсад орон нутгийн бизнесийн татвараас чөлөөлөгддөг бол НӨАТ-ыг Австрали улс зарим төрлийн үйлчилгээнд, Герман, Польш улс хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр, харин Өмнөд Солонгос, Эстони, Япон улсад бүрмөсөн чөлөөлөх зохицуулалттай байна. Судалгаанд авсан орнуудад байгууллагуудаас өгсөн хандивыг татвараас чөлөөлөх зохицуулалттай байна.

- Australian Association of Social Workers. (2025). What social workers do. Хандах: <https://www.aasw.asn.au/social-work/about-social-work/what-social-workers-do/>
- Australian Criminal Intelligence Commission. (2025). Working with children checks. Хандах: <https://www.acic.gov.au/services/national-police-checking-service/find-out-more-information/working-children-checks>
- Australian Gov Attorney-General's Department. (2025). Children and Family Law. Хандах: <https://www.ag.gov.au/families-and-marriage/families/children-and-family-law>
- Child Protection Paediatric Society of Australasia. (2025). Child protection services. Хандах: <https://cppsa.au/child-protection-services>
- Children and Families Agency. (2025). Acts, Policies. Хандах: <https://www.cfa.go.jp/en/index-en>
- Children and Families Agency. (2025). Outline of the Act Establishing the Children and Families Agency. Хандах: <https://www.cfa.go.jp/en/act-establishing-the-CFA-en>
- Counseling for Children and Young People. (2025). Number against grief. Хандах: <https://www.nummergegenkummer.de/>
- Department for Child Protection. (2025). Homepage. Хандах: <https://www.childprotection.sa.gov.au/>
- Department for Education South Australia. (2025). RRHAN-EC mandatory notification training – list of courses. Хандах: <https://www.education.sa.gov.au/working-us/rrhan-ec/rrhan-ec-mandatory-notification-training-list-courses>
- Department of Social Services. (2025). Children. Хандах: <https://www.dss.gov.au/our-work/families-and-children/children>
- Department of Social Services. (2025). The National Framework for Protecting Australia's Children 2021-2031. Хандах: <https://www.dss.gov.au/child-protection/resource/national-framework-protecting-australias-children-2021-2031>
- Ерес. (2025). Child protection training. Хандах: <https://www.childprotectiontraining.com.au/courses/child-protection-refresher/>
- Eurochild. (2023). Estonian children's report to the UN Committee on the Rights of the Child. Хандах: <https://eurochild.org/uploads/2023/12/Estonian-childrens-report-to-the-UN-Committee-on-the-Rights-of-the-Child.pdf>
- EU Agency for Fundamental Rights. (2023). Mapping Child Protection Systems in the EU - Update 2023. Хандах: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/mapping-child-protection-systems-eu-update-2023>
- EU (2023). Mapping child protection systems in the EU-Update 2023 Poland. Хандах: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl_-report-mapping_child_protection_systems-_2023.pdf
- Federal Association of the Child Protection Association in Germany. (2025). Homepage. Хандах: <https://kinderschutzbund.de/english/>

Government of South Australia. (2025). Standards, Legislation and Standards. Хандах: <https://www.childprotection.sa.gov.au/support-and-guidance/service-providers/service-provision-requirements/legislation>

Government of South Australia. (2025). Working with children checks. Хандах: <https://www.sa.gov.au/topics/rights-and-law/>

Government of South Australia Human Services. (2025). Child safe environments training. Хандах: <https://dhs.sa.gov.au/how-we-help/child-and-family-support-system-cfss/child-safe-environments/training-safe-environments>

Gov of South Australia. (2025). Office locations. Хандах: <https://www.childprotection.sa.gov.au/contact-us/office-locations>

Gov of South Australia Department for Child Protection. (2025). Working with us in regional South Australia. Хандах: <https://www.childprotection.sa.gov.au/work-with-us/working-in-regional-south-australia>

International Youth Service of the Federal Republic of Germany. (2025). Child and Youth Services in Germany. Хандах: <https://www.kinder-jugendhilfe.info/en/structures/institutions/overview-of-the-structures-part-1>

Ministry of Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. (2025). Children and Youth. Хандах: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/meta/en>

Ministry of Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. (2025). Children and Youth - Alt. Хандах: https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/meta/en/youth/children-and-youth-112106?utm_source

Ministry of Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. (2025). Youth Welfare Office. Хандах: <https://handbookgermany.de/en/youth-welfare-office>

Ministry of Family, Labour and Social Policy. (2025). Department of Family Policy. Хандах: <https://www.gov.pl/web/family/department-of-family-policy>

Ministry of Family, Labour and Social Policy. (2025). Social assistance principles. Хандах: <https://www.gov.pl/web/family/social-assistance-principles>

Ministry of Health and Welfare. (2025). Social Security System. Хандах: <https://www.mohw.go.kr/eng/>

Ministry of Health, Labour and Welfare. (2025). Homepage. Хандах: <https://www.mhlw.go.jp/english/>

Ministry of Social Affairs. (2023). Welfare Development Plan 2023-2030. Хандах: <https://sm.ee/sites/default/files/documents/2023-05/Welfare%20Development%20Plan%202023-2030.pdf>

Ministry of Social Affairs. (2025). Children and Families. Хандах: <https://sm.ee/en/faq-about-supporting-children-and-families>

National Association for Prevention of Child Abuse and Neglect. (2025). NAPCAN prevent child abuse and neglect. Хандах: <https://www.napcan.org.au/about-us/>

National Center for the Rights of the Child. (2025). About NCRC. Хандах: https://www.ncrc.or.kr/ncrc_en/cm/cntnts/cntntsView.do?mi=1221&cntntsId=1218

National Office for Child Safety. (2025). Australian Government. Хандах: <https://www.childsafety.gov.au/get-support/kids-helpline>

- National Office for Child Safety. (2025). How to keep children and young people safe. Хандах: <https://www.childsafety.gov.au/about-child-sexual-abuse/how-keep-children-and-young-people-safe>
- Ombudsman for Children. (2025). Ombudsman for Children. Хандах: <https://brpd.gov.pl/strefa-dziecka/>
- Social Insurance Board. (2025). Child protection and Family Support. Хандах: <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/en/childrens-house>
- South Australian Government. (2025). Working with children checks. Хандах: <https://www.sa.gov.au/topics/rights-and-law/>
- State Commission for Combating Sexual Exploitation of Minors under 15. (2025). Committee tasks. Хандах: <https://bip.pkdp.gov.pl/komisja/>